ג **והיה עומד בתל״ל וכו׳** עד ויתפלל . גרייתא שם אלא שבגילסאות שלנו כתוב היה עומד בתל״ל יכוין לבו כנגד מקום ישראל ומשרת רבינו דיכוין לבו היינו פניו דלא לא היינו דין כשמעתא ומי שאינו יכול לכוין הרוחות . ובספרי הרא״ש ז״ל אין כתוב לבו אלא יכוין כנגד ה״י וכיון הגיהות הכתוב :

ורע מהרי״ו יונה ז״ל מפרש דכי תני יכוין כנגד ה״י לא כנגד ה״י בלבד אלא כנגד ה״י וירושלים וכנגד בית המקדש וכנגד בית קדשי הקדשים וכשהגיה בירושלים ה״ג לשון כנגד ירושלים שהיו עומד בשוטה אלא כנגד כהא״ל וכנגד בית קדשי הקדשים : **ד** **תיקון הגוף כיצד וכו׳** צריך לשון אם רגליו וכו׳. ס״ק דברכות (דף י״:) ת״ל יוסי בר חמינא מעוה לתל״ל המתפלל צריך שיכיון אם רגליו שנאמר ורגליהם רגל ישרה . ופירש״י ורגליהם רגל ישרה גלתן כרגל אחת וכיון שהאדם עומד לפני קונו צריך שיכיון רגליו וישמשם כמנין עידמו אמם כמו מלאכי השרת :

ונותן עיניו למטה וכו׳ . ביכורות פרק שלשה מלינה (דף ק״ה ב׳) ת״ל יוסי בשם אביו המתפלל צריך שיהא עיניו למטה ולבו למעלה :

ומניח ידיו כשתין וכו׳ . ס״ק דברכות (דף י״) רבא בר גלימיה ומכך ידיה ומלי אמר כעבדא קמי מלריה אמר רב אחי חייא לרב ברא בהא כי איתא נמרא כעלמא בר גלימיה ומכך ידיה ומלי אמר כעבדא קמי מלריה וכי איכא שלמא בעלמא לבש ומתכסי ומתעטף אמר הכון לקראת אלהיך ישראל . ומכך ידיה הייגו שחונך ידיו ומסתמא היא בימינו על השמאליה ולא היה מעלין רב בהגא בין נמרא לעלמא אלא לבש ומכסי אבל לשולם מכך ידיה . וס״ק ולא ינים ידיו על מנמנו כך היא גירסת הרי״ף ופי׳ הערוך מנמנו אמו :

ה **תקון המלבושים** . אלמא ממלי דהוא עביד רב בהגא כמו שבתחתי בסמוך . אמריגן נמי התם רבה בר רב הונא דמי פרשקי ומלי כלומר היה מתן אנשלמות הנוכים בגליו אחר הכון לקראת אלהיך ישראל ומדרמי פרשקי אלמא אין להתפלל בגלים מגולות . וכתב רבינו אם אין מגיעים מגולות

ו **יעמוד במקום נמוך** . ס״ק דברכות (דף י״ ע״ב) ת״ל יוסי בר חמינא מעוה לתל״ל אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך שנאמר ממעמקים קראתיך ה׳ : ויתחזר פניו לכותל . דאמריגן בס״ק דברכות (שם) מנין אלא יהא דבר אחד ביו ובין הקיר שנאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר :

ונריך

אמר המקום וכו׳ כלומר לאחוקי כל בני הערב בעומדים לפני הגדולים בבגדים מגולות אמותם יכולים להתפלל בין בבגדים מגולות בין במכוסות וה״ה במקומות ברוב השלם מכסים בגליהם ואין מקפידים בשעומדין לפני הגדולים אם שומדין בבגדים מגולות או מכוסות דלענין תפלה נמי אין קפידא. ולגון רבינו מוכיח אמרין קפידא לתפלה אלא במקום שמקפידים אלא לעמוד לפני גדולים בבגדים מגולות וכתבו בהגהות דאמר בן בתגיגה (דף י״ב) אלו מורח אבשלם בגדיו כבשיה כמי מלריה : וס״ם ולא יעמוד בתפלה אחרת אלא בתפלה אחרונה :

ולא בגדים מגולה :

ובכל מקום לא יתחוה וכו׳ . פרק מי שמתו ברכות (דף כ״ג ב׳) ת״ל לא יתחוה אדם תפילין בידו וס״ם בזרועו ויתפלל אמר שמואל סכין ומעות וקברה וכלב הרי אלו כיולא בהן ובטף לולב הגזל (שבת מ״ח:) ת״ל מר בר אמיתר לרב אחי אבא מגלי ולולב בידו ואתביה מהא דתניא לא יתחוה אדם תפילין וכו׳ ומי סתם לאו מצוה הוא ופריך הכא מצוה הוא ולא פריך כלומר אינו עוסק מצוה בתפילתם בידו ולא פריך ואם דעת דבש״י ז״ל ונראה שהוא נ״כ דעת הרא״ן ז״ל דדוקא בהני אמרינן מקום דפריך שמא יפול הסכין ויזיק ותמא אמרו הקברה ומתבר או יפסדו האוכלין שבאוכלה ובכבר שמא יפול ויפגע ואמעות שמא יתפגו אבל דברים אחין בהם הפסד מוקר לאדם בידו ולולב״ נמי אי לא תביעתא דמתה איכא לאיסור דפריך דילמא יפול ויפסל : **וכתב** הרל״ד ז״ל דיש דבר אין ע לחפוש בידו והני דנקט לאו דוקא אלא לאורחא דמילתא בעלמא נקטינהו : הדה מצוה על לחשו וכו׳ . גרייתא במגילת פרק המקבל (דף ק״ט.) בלשון הזה :

דרך כל החכמים וכו׳ . הכי מסמע ס״ק הסנהם (דף י״) :

ו **יעמוד במקום נמוך** . ס״ק דברכות (דף י״ ע״ב) ת״ל יוסי בר חמינא מעוה לתל״ל אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך שנאמר ממעמקים קראתיך ה׳ : ויתחזר פניו לכותל . דאמריגן בס״ק דברכות (שם) מנין אלא יהא דבר אחד ביו ובין הקיר שנאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר :

ונריך

עליו : **ג** *נכח המקדש כיצד היה עומד בחוצה לארץ מחזיר פניו נכח ארץ ישראל ומתפלל . היה עומד בארץ מכוין את פניו כנגד ירושלים . היה עומד בירושלים מכוין פניו כנגד המקדש . היה עומד במקדש מכוין פניו כנגד בית קדש הקדשים . סומא ומי שאא יכול לכוין את הרוחות* והמהלך בספינה יכוין את לבו כנגד השכינה ויתפלל: **ד** *תקון הגוף כיצד כשהוא עומד בתפלה צריך לכוין את רגליו זו [ז] בצד זו ונותן עיניו למטה כאילו הוא מביט [ח] לארץ . ויהיה לבו פנוי למעלה כאילו הוא עומד בשמים ומניח ידיו על לבו כפותיו הימנית על השמאלית ועומד כעבד לפני רבו באימה [ט] ביראה ופחד ולא יניח ידיו [י] על חלציו :* **ה** *תקון המלבושים כיצד מתקן מלבושיו [יא] תחלה ומציין עצמו ומהדר שנאמר השתחוו ליי׳ בהדרת קדש . ולא יעמוד בתפלה באפונדתו ולא בראש גלוה ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא [יב] בבתי הרגלים . ובכל מקום לא יאחוז תפילין בידו וספר תורה בזרועו ויתפלל מפני שלבו טרוד בהן . ולא יאחוז כלים ומעות בידו . אבל מתפלל הוא ולולב בידו בימות החג מפני שהוא מצות היום .*

יהיה משוי על ראשו והגיע זמן תפלה אם היה פחות מארבעה קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל בו . היה ארבעה קבין מניחו על גבי קרקע ואחר כך יתפלל . דרך כל החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהן עטופים : **ו** *יתקן המקום כיצד יעמוד במקום נמוך ויחזיר פניו לכותל*

א פור סס סמ״ג סס : ב פור פי׳ ג״ר סמ״ג סס : ג פור פי׳ ג״ר סמ״ג סס : ד פור פי׳ ג״ר סמ״ג סס : ה פור פי׳ ג״ר סמ״ג סס : ו פור פי׳ ג׳ סמ״ג סס :

לחם משנה

ג **היה עומד** וכו׳ שם בגרייתא ושוד שם בגרייתא היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין לבו לבנד הפרוכת ולא הוזכר זה בדברי רבינו ז״ל ולא ידעתי למה ואולי לא היה בגרייתא ז״ל בגמ׳ : **סומא** ומי שאינו יכול וכו׳. שם בגרייתא : **והמהלך** בספינה . בתשובה שהזכרתי (כ״מ.). ותמה״ם בתשובה אמרו יכוין לבו לבנד בית קדשי הקדשים כתב רבינו כנגד השכינה משום דהוא ל״ל מפרש בפירוש בתשובה שם אלמא כנגד בית קדשי הקדשים הוצה לומר שהיה ע״ז כוונה בתפלתו ויולפה ע״ז כשיעמוד לפני בית קדש הקדשים . ואם כן היינו מה שאמר יכוין לבו לבנד השכינה :

ד **תקון הגוף** וכו׳ צריך לכוון רגליו ע״ז בלד ע״ז . בפרקא קמא דברכות (דף י״) : **ה** **תקון המלבושים** וכו׳. בפרק יציאות השבת (דף י״) אמרו רבא בר גלימיה ומכך ידיה אמר בעבדא קמי מלריה אמר רב אחי חייא לרב בהגא כי איתא נמרא בעלמא בר גלימיה ומכך ידיה ומלי אמר בעבדא קמי מלריה וכי איכא שלמא בעלמא לבש ומתכסי ומתעטף אמר הכון לקראת אלהיך ישראל ע״כ . ולכך פסק רבינו ז״ל בדאיכא בעלמא דיתקן מלבושיו . וגם פסק מהרא״ם אם ידיו משוי דמה שאמר כי איכא שלמא לבש וכו׳ ר״ל וגם מכך ידיה כלומר שתנק אם ידיו . ואף על פי שנגמ׳ לא הזכירו בבי שלמא שבר רבינו דודאי הוי הכי משוי מגלה אמים : ומציין עצמו ומהדר משוי שנאמר השתחוו לה׳ בהדרת קדש וכו׳ . אע״ג דבס״ק דברכות (דף י״:) לא הביאו אלא דהכון לקראת אלהיך ישראל רבינו הביא פסוק דהשתחוו ליי׳ בהדרת קדש משום דבברכות ל״ם אין שומדין (דף ל׳ ע״ב) אמרו אל אמרי אמא הני מילי ומ״ל דהשם בן לוי מהכא השתחוו ליי׳ בהדרת קדש אל תקרי הדרם אלא חדרת וכו׳ והקשו אמאי דילמא לשולם הדר אתם כי הא דכב יהודה הוה מליץ בשפתיו והדר מגלי אלא אמר רב נחמן וכו׳ ומשום דאמריגן הכי בגמרא הכיא רבינו

ו **יעמוד** וכו׳ שם בגרייתא ז״ל דבכה זו מהיא *בשוטה בשמוק :

ובכל מקום לא יתחוה תפילין בידו וס״ם בזרועו וכו׳. בפרק מי שמתו (דף כ״ג ע״ב) אמרו ת״ל לא יתחוה אדם תפילין בידו וס״ם בזרועו ויתפלל ולא יתחוה בהם מים ולא יישן בהם לא מגגם קבע ולא מגגם עראי אמר שמואל סכין ומעות וקברה וכבר הרי אלו כיולא בהן ע״כ . ופירש״י ז״ל הרי אלו כיולא בהן לענין תפלה שדומה עליהם שלא תפול הסכין ומזיקו וקברה מגגם עראי ויתפגו ומעות ויאבדו ויתבכר מגגם ע״כ . נראה מהא דאמר שמואל ומילא הוא מצוה ניהו ומכיר ומיא מצוה הוא ולא מגיד עד כאן . ומסמע מדברי רש״י ז״ל דדוקא נקט סכין וכו׳ משום דבהני ל׳ איכא מגגם דבמשמ הוא ז״ל אבל אמר הכלים לא ומה שהקשו בגמרא על הרמ״ם דלולב הוא משום דבלולב נמי איכא מגגם שמא יפול מידו ויתבבר מיומתו . ומין נראה בן מדברי רבינו שבכתב הוא ולא יתחוה כלים וכו׳ מסמע דבכל מין כלים מיירי ומדברי רבינו קשה למה נקט שמואל הרי ל׳ ליתא כל הכלים שהם ומולי דדעת רבינו דבכל כלים שהם עליהם אלא שבברו הן דומיא דמעות מיהא שמא יתבבר ולכך בתב כלים ומעות כלומר כלים דומיא דמעות ומ״מ היה לו לבתר : היה מצוי על לחשו וכו׳ . בגמרא פ׳ המקבל (דף ק״ט ע״ב) אמרי דבי רבי יאשי לתפלה ולתפילין ד׳ קבין וכו׳ : **ו** **תקון המקום** כיצד וכו׳. ס״ק דברכות (דף י׳ ע״ב) אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך וכו׳ . תניא נמי הכי לא יעמוד אדם לא על גבי כסא וכו׳

מגדל עוז

תקון הגוף כיצד וכו׳ עד מלגיו . ס״ק דברכות (דף י״) : **תקון** המלבושים כיצד עד יעמוד . ס״ק דסנהם : **ובכל מקום** וכו׳ עד מים ומעות בידו . פרק מי שמתו : אבל מתפלל וכו׳ עד מגגם דיום . סוף פרק לולב הגזול (דף מ״ח) : היה משוי וכו׳ עד קרקע ומתפלל . גמרא פרק המקבל (דף ק״ט) : דרך כל החכמים וכו׳ עד עטופים . פרק קמא דסנהם (דף י״) : **תקון** המקום כיצד וכו׳ עד לבית הכנסת . ס״ק דברכות (דף י״) :

הגהות מיימוניות

* [כתב הטור אם היה הולך בדרך ומתפלל דרך הלוכו אף אם אין פניו כנגד ירושלים כי אם יעמוד ויתפלל ולשה בעינו אי״ה דהכו ויעמוד לבו ולא יוכל לכוין ויש מחמירין לעמוד באמצע ע״כ) : [ד] פרק אין הדרשין שנא׳ ורגליהם רגל ישרה ע״ב : [ה] בפרק בתרא אליצה נתן עיניו למטה לבו למעלה ע״ב : [ו] ס״ק דשבת רבה שרי גלסיה ומבר ידיה מעגלי אמר כעבדא קמי מריה : [ז] ולא יהא נשק ונפסל לשום דבר קל מסתרגים ברספרש לקבל פרב ע״ב : [ח] ואפילו אם היה לבוש מכנסים דחשיבא אין לבו רואה את הארה ס״ם

אסור ויתחזר הגור משום הכון הר״ם ע״כ : [ט] הכו אסור לילך לבית הכנסת בלא פנלים דאמריגן בתענית לאו אורחא ארעא לגלויי כרעיה קטרא רבינו ע״כ :

יואם לא כסה את לבו או שנאנס ואין לו במה יתכסה (ג) * הואיל וכסה ערותו והתפלל * יצא:
ב (ד) * גצריך (ה) לאזור אזור בשעת התפלה אפילו יש לו (ה) אבנט שאין לבו רואה את הערוה
(ו) משום הכון דאבל (ז) שאר ברכות מותר לברך בלא הגורה מאחר שיש לו (ח) מכנסיים: סגס
ואין לבו רואה את הערוה (ר"ן פרק קמא דסנהדרין ורמ"ם פרק הרואה והגסות מיימוני פ"ה מהלכות תפלה): ב הרש
אומרים שאסור להוציא אזכרה מפיו בראש מגולה * יו"א שיש למחות שלא ליכנס בב"ה (ט) בגלוי
(ג) הראש: ד יבובעים (קאסיל"ה בלע"ז) הקלועים מקש חשיבא כסוי אבל הנתת יד על הראש (י) לא
חשיבא (ד) כסוי יואם אחר מניח ידו על ראשו של זה משמע דחשיבא כסוי: ה לא יעמוד
(ה) (יא) באפונדתו (פאסק"ה בלע"ז) ולא בראש (יב) מגולה ולא ברגלים (יג) מגולים אם דרך אנשי
המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים: ו דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא
בשהם עטופים: הגה ונעת זעס יש לחנך סידיס בשעת התפלה כעבדא קמיה מאריה ובעת שלוס יש להתקשר
בנגדיס נאים להתפלל (טור):

צב הנצרך לנקביו ודין רחיצה לתפלה ושאר הכנות לתפלה. ובו י' סעיפים:

א נרמות כ"ג
ב מיימוני שם

א * איהי צריך לנקביו (א) אל יתפלל יואם התפלל תפלתו תועבה

שערי תשובה

(ג) מכנסים. עבה"ע ופיין לעיל סי' ע"ד מ"ם שם. וגם מבואר שם שיש ליזהר בשהמכנסים לוקים על חלוקו שהוא ערום רק המכנסים על גופו ע"ש מדברי כה"ם ביו"ד סי' ל': (ג) הרלב. עבה"ע ופיין בשבות יעקב מ"ג שר גדול שכתב לבהכ"נ אע"פ שמעיקר הדין יכול להסיר הכובע משל ראשו דאין לומר לומר כ"כ כ"ל מדת חסידות מ"מ אם יכול להתפלל לאיזו חולי יתפיים ממנו זכור לטוב ע"ש:

מש"ם: (ד) כיסוי. הטעם דהרלב"ם וסיד חד גוף לימון ואין הגוף יכול לכסות את עצמו. וכתב הב"ח מיהו מוהגים לסמוך הבית יד על הבגד על היד ומכסה בו ראשו ושפיר הוי כיסוי ע"ש: (ה) בלשונותיו בו'. ומהרמ"מ סי' ל"ח היקון שלא ליכנס במנעלים בבהכ"נ ע"ש. אין להתפלל

באר היטב

(ח) לאזור. דווקא מי שרגיל לאזור כל היום בחגורה אבל מי שהולך לו היום בלא חגורה גם בשעת תפלה אין צריך לאזור כ"י ריש"ל:
(ג) מכנסים. והיה אם בגדיו מונחים ממש על בשר ומפסיקים בין לבו לערוה עי"ש ע"ד מ"ח: (ג) הרלב. ומ"ש בסימן ב' שלא יצא ד' אמות בגילוי הראש היינו מדת הסידות כ"י ריש"ל. ופ"ל סי' ב' ס"ק ל' וס"ק ו'

ביאור הלכה

* הואיל וכיסה ערותו. נראה דקאי על מה דמייתי בריש הפרק שסיתה שלית תגורה על מתניו דאין לבו רואה את הערוה כגון שהיה לבוש חלוק ובלא מכנסים אף דאינו רק מדרבנן כמו שכתב הפמ"ג בסימן ע"ד מ"מ צריך לאזור ולהתפלל וכן מוכח מדה"ח בדין ו' מהדברים שצריכין ליזהר בעת תפלה וק"ם ופיין בח"א בלל ג' דין ל"ג וצ"ע למעשה:
* יצא. עיין בהרמב"ם דמסיים ולהתפלה לא יעשה ומדהקו בניחוחו וצ"ל דהשמיענו לומי שמתם ואין לו בגד לכסות דלהתפלה מועיל שלא יתפלל כלל אח"כ מצאתי זה בא"ח. ונראה דרק כמי שמתם מהירין בק"ם ממתמין ולמעשה מהוא כסוף סימן ע"ה אבל בלא"ה לא. וכן מצאתי בספר הכוונת שור בסימן ח' ס"ק ע"ח עי"ש:
* צריך וכו'. עיין מ"ב וכולא מב"ח והמוסרן דברי הב"ח דמשמע מיסה דלפסוקים המולקין על הש"י והכיא שמעיס גם בדיעבד מוזר ומתפלל וי"ל דלא תמירא זה מלא כיסה את לבו וכולא ערום ממתמין ולמעלה דבודאי אין בו משום בהן ואם"ה אים מוזר [מ"מ] ואולי דמוקמא הב"ח בדיעבד יש לסמוך על הש"י וי"ל גם לענין לבו רואה את הערוה דאיש מוזר ומתפלל וצ"ע: * וי"א שיש למחות וכו'. ומה שכתוב לעיל סימן כ' דאשיבו כלי אוכרה ובלא בבהכ"נ אסור ניל עיין בבה"ע והפמ"ג מיירי דלעיל דוקא ד"ל וכאן אסור אפילו אמות מד"ל ועיין לעיל שכתבנו שם בשם הפ"ז דבזמנינו אסור בכל מקום מדינא אפי' אמות מד"ל:
* היה צריך לנקביו וכו'. וצ"ע שהוא צריך לנקביו קודם חזרת הש"ץ אם יכול להעמיד עצמו עד פרסה כיון דבדיעבד התלבו הפלה ויש בזה משום כבוד הבריות פשוט דמותר לסמוך בזה על שיטת הרי"ף סמיקל לכתחילה בשיעור פרסה ונראה דאף המחמירין מודין כאן מפני כבוד הבריות אבל אם אין יכול להעמיד עצמו בשיעור פרסה דלכו"ע הפלתו הוטבה מזו ואין להביא ראיה לסקל ממה דהסכים הש"ל בלא שהעורר לו תחוה בלבור בתמצא בהפלה עד דאיש ל"ש משום

משנה ברורה

(ג) הואיל וכו' ר"ל אפי' (ה) סי' ממהמיו ולמעלה ערום יצא: (ד) צריך ובדיעבד (ב) אם התפלל בלא אזור יצא (ג) וי"ל עוד דדוקא מי שרגיל לו היום בחגורה אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה גם בשעת תפלה אין צריך לחגור. ומיהו מדת חסידות אף בכה"ג [מג"ג]: (ה) אבנט. ר"ל אבנט של מכנסים המפסיק בין לבו לערוה: (ו) משום הכון לקראת וגו'. איתא בזוהר ותחתון מתן דקתים בגלוהא בעי לכוויי ריסיה ועיטוי בגין דלא יסתכל בשכינתא. [והיינו בשלית של מצוה וכן מהגין בהיום לכסות לחם עד עיניים בשלית מצוה בשעת תפלה י"ח. פמ"ג] מתן דפקח עיניו בשעת גלוחיה מקדיש עליה מה"מ כו' ועיין בסי' נ"ה במ"ב סק"ה: (ז) שאר ברכות. (ד) והיה ק"ם דלא שייך הכון לקראת מלקיך כ"א בשעומד לפני המלך: (ח) מכנסים. והיה אם בגדיו מונחים (ה) דבוקים ממש על הבשר ומפסיקים בין לבו לערוה: (ט) בגילוי הראש. ועיין בבה"ל: (י) לא תשיב וכו'. דהרלב"ם וסיד חד גוף לימון ואין הגוף יכול לכסות עצמו. וכתב הב"ח מיהו מוסגין לסמוך הבית יד על הבגד על היד ומכסה בו ראשו ושפיר חשיב כיסוי: (יא) בלשונותיו. הוא מיזור חלול שמשתמשין בו מעשה ולימנו דרך כבוד לעמוד כן לפני הש"י. וכן אין נכון להתפלל בקאפטן ובגד המהחתון לו בשלקף ראש. [מ"מ]: (יב) מגולה. ובזמנינו צריך להשיב בעת התפלה (ו) כובע בראשו בדרך שהולך ברחוב ולא בכובע הקבוע שתחת הכובע כי אין דרך לעמוד כן לפני אנשים חשובים וכ"ש שלאף מין. אין להתפלל בבתי שוקיים של עשתן לבד דגמאי הוא לעמוד בן לפני גדולים ומכ"ש בשלובשין סנדל והעקב מגולה. גם אין לבוא בעת ההפלה בבתי ידים שקורין הענטשיך בדרך עוברי דרכים וקורא אמי עליהם אל הבודאמי רגל גאוה ויד רשעים אל תגיעני [ב"ה] ומהה"מ דלעיל מתרץ דאתיא בבתי שוקיים של אמר לבד ג"כ אין נכון והכל הלוי לפי מנהג המקומות. הרמ"מ היקון שלא לבוא לבהכ"נ במנעלים ערוכים והיינו שמיוחל ואם דרך עוברו המקום לעמוד כך בפני גדולים מותר [פמ"ג]: (יג) מגולים. מיהו אם בגד ארוך שחופה את הרגלים אז בארצות החמין מאוד שמותר, אם ג"כ בפני גדולים יקה (ז) אין להוסיף אפילו הבגדים קצרים ומרמין הרגלים:

(א) אל יתפלל. דכתיב הכון לקראת אלקיך ישראל וכתיב שמור רגליך כאשר אתה הולך אל בית האלהים ומהה"ל אמר הקב"ה שמור הקרבן שאתה

שער הציון

(ג) עיין בהרמב"ם ובכ"מ ובביאור הגר"א: (ג) ב"ח וא"ר: (ג) בן בתר רבינו יהודה בבסח יש מי שכתב ובוכא בן בב"ו ובע"ק על הא"ח שכתב בפתמא: (ד) מא"ר
לא 9 ובוכא בב"י: (ה) דס"ח: (ו) מ"א: (ז) שלמה"ג:

והגרשים ארה רועה (שלומר האבות ימותו במדבר והבנים) נכנסים ואין
אתה רועה הבנים אלא על משבנות הרועים בארץ סיחון ועוג שלא תבנם
משם והלאה: (ו) ויבא אל הר האלהים חורבה. יב ה' שמות יש לו. הר
האלהים הר כשן הר גבנונים הר חורב הר סיני. הר אלהים ששם קבלו
ישראל אלוהותו של הקב"ה. הר כשן שכל מה שאוכל אדם בשיניו בזכות
התורה שניתנה בהר וכן הוא אומר (ויקרא כ) אם בחקותי תלכו ונתתי
גשמיכם בעתם. הר גבנונים נקי כגבינה נקיים מכל מום. הר חורב
יג שממנו נטלו סנהדרין רשות להרוג בחרב. ורבי שמואל בר נהמן אמר
שמשם נטלו עכו"ם איפופסין שלהם ש"א' (ישעיה כ) והגוים חרוב יחרבו
מחורב יחרבו. הר סיני שממנו ירדה שנאה לעכו"ם: (ז) ויראו מלאך ה'
אליו. הה"ד (שיר כ) יד אני ישנ"ת ולבי ער. אני ישנה מן המצות ולבי ער
לעשותן. תמתי. מו בסיני שנתממו עמי בסיני ואמרו (שמות כד) כל אשר
דבר ה' נעשה ונשמע. א"ר ינאי מה התומים הללו אם חשש אחד בראשו
חבירו מרגיש כן אמר הקב"ה (תהלים לא) עמו אנכי בצרה. ד"א מהו עמו
אנכי בצרה כשיש להם צרה אינם קוראים אלא להקב"ה. במצרים ותעל
שועתם אל האלהים. בים ויצעקו בני ישראל אל ה'. ובאלה רבים.
ואומר (ישעיה סג) בכל צרתם לו צר. א"ל הקב"ה למשה אי אתה מרגיש
שאני שרוי בצער כשם שישראל שרויין בצער הוי יודע ממקום שאני
מדבר עמך מו מתוך הקוצים כביכול אני שותף בצערן: (ח) ויראה מלאך
ה'. ר' יוחנן אמר זה מיכאל. ר' חנינא אמר זה גבריאל. יח ר' יוסי הארוך
כל מקום שהיו רואין אותו היו אומרים שם רבינו הקדוש כך כל מקום
שמיכאל נראה שם הוא כבוד השכינה. אליו. מהו אליו מלמד שהיו
אנשים עמו ולא ראו אלא משה בלבד. כשם שכתוב בדניאל (דניאל י)

סכנים

יד יוסף יב שבת פרק ל"ג. נמדב"ר פ"ח. וילקוט שם. ילקוט מהלים רמז תמג"ז ולקמן סוף פ' ל"ח: יג ילקוט ש"ז: יד פשיקתא דכסה פ' פ"ו: טו שה"ש רבה פ"ה פי' ג': טז פדר"א פ' מ': יח ל"ל פ' ל"ז: יח פאנומא וילקוט ש"ז: יט נמדב"ר פ' י"ב. ומה"ש רבה פ' ג':

מתנות כהונה

ה"ג הצאן ימותו והגדיים כו'. וסי' הכשר כן תרלה מילתן וסופן למות מיתתו ותלמה
הגדיים: בעקבי. כמתן קדמה כשמרה עקב רב: בארץ סיחון נלמה מגבולה מהכמה
הרועים על שם שבלמנו לו לשנות שלשה רועי ישראל אהרן מרים ומשה במקום מת שם
נתחלוקה: בשיניו. קרי שיה הר כשן הר' לשיחות: נקיים מכל מום. שבשעה שקבלו
ישראל התורה בהר סיני נתרפאו כל בעלי מומין: כגבינה. שנקי מכל סיג מי החלב שהכל
נחמלה מתמו: איפופסין. נ"ד שלהם על שם שהקב"ה חזר עליהם אם יקבלו התורה ומילמו
מלקבלה ועיין במד"ר רבה פ"ח שמשה שמות ואמן בהם פעמים פומות ומיין שם: לעשותן
כו'. כדלא' מחיה מד מתוך שמותי שנחמתו: שם רבינו הקדוש. נלמה שהיה בעל מדות
מוטות ומכה כרבינו הקדוש: ללבבו. לחזק לבו כד"ם ולא נטוב ילבב: משני חלקיו כו'.

מעלים

עין יוסף

אם לא מדשי כו'. כלו' שיקר המבונים היה אם שלמה שמלמי על המשיקות והמשובבות שבהן
ושיקר דלגבר על הבנים ולא על בתולות. ומהדבה הטיר הוא כי הבתולות ימותו. והגדיים אלו
הבנים יכנסו לארץ ישראל. כמ"ם ופפכה אחר אמרמשם לבו יהיה המה ידבו לא האחרן. ח"ם
אם לא מדשי לך אם לא שמתא לבר אל הארמה. סוטר לידע. ודרש מלה הדשי כאלו לא היה כתובה
ב' פעמים אם לא מדשי הדשי. ר"ל אם לא מדשי עכמו מדשי לבסוף: צאי לך בעקבי
הצאן כלו' הלמן והגדיים אחה בשה ואחלות ימותו ומדבר. כל"ל. ר"ל דמדבר אלמן ומדגיים
מגמשין מילמו אחלות מרם הלמן והבנים מרם בגדיים. ומדלמר בעקבי הלמן מממע מיתתו
במדבר כי הוא ילחה בוסם. ומדבריב על מבכנות הרועים מבסם שלא ידעם אלא כאלו מרן מיהון
ושב. וקורא לאלה מבכנות הרועים כי אלה אינם אלו הרועים ומו לא דאל"ש אלא בתבנם אלה: (ו) הר אלהים הר כשן הר גבנונים. פסוק הוא אלים פ"ח. וכאן כתיב הר האלהים
מורבה. ומורב הוא סיר כמ"ם [דברים ד'] יום אמר עמדת ומו' במורב: ששם קבלו כו'
ואמ"ם שמדיין לא קבלו אין קושיא שבעבם כתיבת התורה בהר סיני הקבלה. לו שלבלה ע"ם
שבאדר. ומ' בנמדב"ר פ"ח דורש פמוה אלו בפעמים אחרים. ומ' שבת פרק ר"ע. ולקמן סוף
פ' לא מחבר רק אלמה. אמין מחבר שם כי אם הכתובים בתורה ולא שבתלים: בשיניו
קרי שיה הר כשן הכי"ם לשמות: נקי כגבינה הוא הפעם שאמר שם בנמדב"ר פ"ח שפסל כל
ההגיים. וסימן אלא היה עלין עכו"ם. כמו הגבינה שנחמלה ממנה כל הפסולת שבחלב. ומ"ם
נקיים מכל מום הוא פעם ב' לשם גבנונים. וסימן שקבלו כן ע"ם ישראל שקבלו הרועים מעלין
ומרפאלו כל הבעלי מומין שבאותו המעמד: רשות להרוג בחרב וה"ה שקולם המלרי מיתות.
כי שם נאמרו הרועים מי מיה מיתה כגון מות יומת הנופפם. מות יומת הנוקב. ומ"ם אלא
מעמו על התורה עד מנעמים בהלל מומד כדלקמן בתיק"ר פ"ח. מכיון דתהלת מחמר הרועים
היה בסיני מיתתו אלו: מחורב יחרבו בפל לשון הרגם: איפופסין מי נא דין שלהם על
אלא רבו לקבלה: ירדה שנאה על אלא רבו לקבלה: (ז) הה"ד אני ישנה. מיסיר אלמכתה
מהלי קבלת דברים ממתי מה המלומים אלו כו' כך עמו אנכי בצרה: מן המצות ממנה
מרדם בפרנסה. מ"ם אלב אלם עם ה' וחסן לעשותן: ולבי ער לעשותן. פמתי ל מתמיד
ושמו ומתי ממתי ממתי בסיני. כלו' תמתי בסיני מתמתמו מתי כו'. שכן גדל התמים
אמין בו רשיון מלומה. ושמה הדבר המלוה אף אלא ידע שבתה. ולכן אמרו נשמה. ומממע
אמ"ב שבתה ופעמה: מה התומים הללו דבר ממתי כמו אלמתי: חבירו מרגיש היינו
כשהן מדיין בנבון. שה ר"ל שבוגמים על הגדיים מלומים יחד נמדיים הבוקים הטוב והכשר
שלהם נלמע לגלע. וכמו שהוכח בפעמה מדיה. והם מתרגשים כל אחד מה שמרגיש חבריו.
וכן דבוקים בו יחב' דיבוק עמתי. כל דבר: אינם קוראים אלא להקב"ה. והוא מתמן ריפו"
דכתיב יקראלי ואענהו: אינם קוראים אלא להקב"ה. ולא קוראים למלאכים. אלא יקראלן
לב' ממנו: ואומר בכל לבתם לא לבבר אל מיהוה אמר דעמו אלכי אלה קלי: (ח) זה מיכאל
מיון דמיד מגלים הבכיה כדכתיב ויקרא אלו אלהים וכ"ל ממיכאל נלמה הבכיה שם כדבמסמך.
ול' מינמ מי מבנר שבעמים אבלה הבכיה ע"י גבריאל. ומה שהקיקו לומר זה גבריאל מפוס
דהוא בר בל אם. ומכיון דעבלה בלבת אם היינו גבריאל. ור"ל ל"לבת אם היינו אל הבכיה
ולא כמין אם ממנו: שם רבינו ב"ר אלהוך לא היה פרום ממנו וכיון בנולמן אם ר' יוסי
אלהוך בפסמתא שבת שם רבינו רק שהוא לבת ולא גלמה. אף כאן מפוס שמיכאל תמיד עם
הבכיה וכיון שבלמה ודלא שבם הבכיה כאן הוא לא רלה אלא אם אמלוך ר' לא הכין דעתו
לגמרה. ולאחר כיון לבו וסר לדעתו מבגלה עלינו מרשם הבכיה וקרא אלו אלהים מתוך
הבכה: מהו אליו ל"ל לומר. אלא מגמד כו' וכדכתיב ודבר ה' אליו לשמשי אהלן.

יוסף

מדלא כתיב לו: בלבת אם ללבו. מדלא קאמר בלבבת מדכם מלמון לבבתיה. וכדרך הסמם
ג"כ פי' הרמב"ם מגמון לב כי כן מלינו מה אמולה לבתך. ופי' ללבבו להזק לבו: ויראא אותן
אמום ולא ידע מהם. כלומר הרבה ליסרמל כלאותר וידע הבם עבלה לעמה הבם נגוהים מגאר אלמה
כך היה שואלה. ר"ל היה יכול לבחול מעין חומה לבמלאך הם אמר הכוונה. מהיה יכול
לבחולה כיון דגלה על אלמה נבוהים ע"מ אמין כי חמן בעמה. ומ"ב נעשה אדם כבשמו
פנוה כי אין דרכו בעמה לבגלה על אלון נבוה ולא על נמוך. ומסמתא מעשה אדם כבשמו
הים כ' הבוהים ח"ו. אלא אמ"ב להוליך אלון לא אמר כי ומ"ב הוא לימוד אחר ומעולם נעשה
אדם המוס עמה: כך היית שואלני. ומ"ם המדבם דלשל מתן הבם לאמה מן הקולים על הם
עמו אלכי בלבה. והכוונה מה הגידה לנו התורה בזה בחוה אלון מגבלה לו ומלי בפקומה אלכם
בזה. אבל הלי נכרי אמלל על המעבה מה בלה הקב"ם כי. ולפי בשמל על המעבה לכן אמר
לו אלון מתוך חבוב לו אקמה כי [ח"ן]: כך היית שואלני. ולכן אין נגיך לאמה בעבה המעבה
כך היה. מ"ם אלא להוליך אלון כלו בוס בעבה ח"ח. מחמם אמה אמה הבם לקושיא גדולה והזקה.
אם לאמה בעבה לדבר להבחות בלאין מקום פנוי בלא בלא אמה אלא אלה לעין לבחות:
אפי' סנה בהולה מקום לר ומסל: בלבת אם בהולה לא ידע כו' דבהולה כתיב בלבת אם
מתוך הבכה ולבבוה כתיב ויקרא אלון אלהים מתוך הבכה ולא אחיר בלבת אם. לכן אמר בהולה
לא ידע אלא מלאך אחד בהיה ממונע בין מבה להקב"ה כמו הלב בהוה בחמלע הנוף: היו
ישראל אבלים וירודים בגלרים ר"ל אחיו בלאים לאמלות הבפלות עד אמין לאמה מהם לבר
מגבר הקב"ה לאמר ומקבר לאם הקן. לאיבר בגלה עליהם הקב"ה ונגלה. מגאמר ואבר לבאלה
מיד מגרים. מחבנתו ומאבניה. ושיחוה מה אמגלה על הבר בלאם: קשה מכל האילנות. מזיק
ומגבר אבהם קולים: כך היה אבהבר מגרים בבה לפני המקום. אבר ישראל אלה היו רלאין
לבחולה ולאלם מבם בבלבם מלר מיבם ובוכם ולוב שונה אלמלא אהקב"ה עזרם ביד הזקה
ובזרוע נטויה: היו הזורין ובוכפין בגבון. פי' אחרי אבהו אחים בגבר שונאים לוחם ובוכפים
לוחם בגבון. עבר יש לבבם אמם לא היו מבלומין מגין הלבנים הו עמלים בגיהם הנולדים לבם
קולם הנבלה ומבקבן ובוכפין לוחם בגבון: כמשל ראי' שנבל מקל כי חיים כי ידעתי לא מלאוניו
כי' אבם אמי מרגים בגבון. ומל כן הבה אביהבו בבבה מבוים עמו אמרי בגרה: עושין אותו
גדר לגנה. אלא יהיו בוקעים בו ויבמיהבו. כן ישראל גדר לעולם אמיו מהקיים אלא בזכותן
בדאיהם בגבי ע' לינ הנדיקים ובבגים בו הפורענות אלא יגא כי: מה הסנה הזה גדל על
כל מים כו'. ר"ל בבם אבהים מגדלים לא הבנה בך ישראל מגבלו ע"י מים הבוהים אמאבר
הוי כל נמא לבו לבים: קוצין ושבה ולדין. כי מובהו רבה אבהוא מרים יוחר מכל עץ. וכן
לעמו רבה שים בו קוצים. לך ישראל מבבעים לם הם בוהים הם מוהים מאד. והבשיל רע
ומבאיב מאד. כי בה זריחוהם כל אחד לו לחבלים הטוב לו להבבו ח"ו: כשאדם מבנים יהי
לבהו אינו מגבעם. לבו אבקים בולן בבוהן לבבה. אבל בבמבקם לבוהם הבולים מובבים יהי

ומן

ענף יוסף

בבמים בבלו דומיא דם' בבמים בבין בבלו דבבבבה דבהבם נהון בבלו ובביהבו. לאמוקי מהר"ל דבשי
לבבה כ' בבמים בבלו שבאלה בבמבלן בבבהו לבבמים בל"ל: (ו) [ס' שמות יט ל' כו'] בנמדב"ר פ"ח
מי' בבם שמות נקראו לו ובשיב בתוכן סר בהוריה. אבל בתנחומא נרם בר חמד בבמים בר בהוריה.
וכן הוא בילקוט בבלבבהו תבל"ו. ומבבמא שמות בבל בנמדב"ר בם. ומוכם בם בבקומו מיבם בבמבר
בגיבהם בבמבים על ו' שמות אלו בחב בם בר תבד שבמבד אבקב"ם ליבב בו ולא בבר עוד בר בהוריה
בלל: (ז) [בנחומא עמי בסיני ואמרו כי' בעשה ובשמע] ובאלר בבם דאי' בבבם דם פ"ם ל"ל בבהוא
לדוקי לרבה עמה בראה דקדמיהו שיהיהו (לאדנייהו כי' ח"ל אם דבגיון בבלומותא בבינ פומה ישרים
בבבם (בבלי י"ח) כו'. ובבר"ר דבגיון בבלומותא בבבבלבו עמו בבמימות בלב בלרך בבומים מלבבבה
ובבבבו אלו אלא יבבבבו בדבר אלא בבבבל לעמוד בו בל"ל הם"ם בם. ובולא בדבר בראבו בים בבמרים
בבקאר בהבבבבה אלא בבמו: [אלי בוקם בלבבן] בים אל כ' בבים. בלאחר אבר בראים בבים בבבים בבבים

יוסף

מדלא כתיב לו: בלבת אם ללבו. מדלא קאמר בלבבת מדכם מלמון לבבתיה. וכדרך הסמם
ג"כ פי' הרמב"ם מגמון לב כי כן מלינו מה אמולה לבתך. ופי' ללבבו להזק לבו: ויראא אותן
אמום ולא ידע מהם. כלומר הרבה ליסרמל כלאותר וידע הבם עבלה לעמה הבם נגוהים מגאר אלמה
כך היה שואלני. ר"ל היה יכול לבחול מעין חומה לבמלאך הם אמר הכוונה. מהיה יכול
לבחולה כיון דגלה על אלמה נבוהים ע"מ אמין כי חמן בעמה. ומ"ב נעשה אדם כבשמו
פנוה כי אין דרכו בעמה לבגלה על אלון נבוה ולא על נמוך. ומסמתא מעשה אדם כבשמו
הים כ' הבוהים ח"ו. אלא אמ"ב להוליך אלון לא אמר כי ומ"ב הוא לימוד אחר ומעולם נעשה
אדם המוס עמה: כך היית שואלני. ומ"ם המדבם דלשל מתן הבם לאמה מן הקולים על הם
עמו אלכי בלבה. והכוונה מה הגידה לנו התורה בזה בחוה אלון מגבלה לו ומלי בפקומה אלכם
בזה. אבל הלי נכרי אמלל על המעבה מה בלה הקב"ם כי. ולפי בבמל על המעבה לכן אמר
לו אלון מתוך חבוב לו אקמה כי [ח"ן]: כך היית שואלני. ולכן אין נגיך לאמה בעבה המעבה
כך היה. מ"ם אלא להוליך אלון כלו בוס בעבה ח"ח. מחמם אמה אמה הבם לקושיא גדולה והזקה.
אם לאמה בעבה לדבר להבחות בלאין מקום פנוי בלא בלא אמה אלא אלה לעין לבחות:
אפי' סנה בהולה מקום לר ומסל: בלבת אם בהולה לא ידע כו' דבהולה כתיב בלבת אם
מתוך הבכה ולבבוה כתיב ויקרא אלון אלהים מתוך הבכה ולא אחיר בלבת אם. לכן אמר בהולה
לא ידע אלא מלאך אחד בהיה ממונע בין מבה להקב"ה כמו הלב בהוה בחמלע הנוף: היו
ישראל אבלים וירודים בגלרים ר"ל אחיו בלאים לאמלות הבפלות עד אמין לאמה מהם לבר
מגבר הקב"ה לאמר ומקבר לאם הקן. לאיבר בגלה עליהם הקב"ה ונגלה. מגאמר ואבר לבאלה
מיד מגרים. מחבנתו ומאבניה. ושיחוה מה אמגלה על הבר בלאם: קשה מכל האילנות. מזיק
ומגבר אבהם קולים: כך היה אבהבר מגרים בבה לפני המקום. אבר ישראל אלה היו רלאין
לבחולה ולאלם מבם בבלבם מלר מיבם ובוכם ולוב שונה אלמלא אהקב"ה עזרם ביד הזקה
ובזרוע נטויה: היו הזורין ובוכפין בגבון. פי' אחרי אבהו אחים בגבר שונאים לוחם ובוכפים
לוחם בגבון. עבר יש לבבם אמם לא היו מבלומין מגין הלבנים הו עמלים בגיהם הנולדים לבם
קולם הנבלה ומבקבן ובוכפין לוחם בגבון: כמשל ראי' שנבל מקל כי חיים כי ידעתי לא מלאוניו
כי' אבם אמי מרגים בגבון. ומל כן הבה אביהבו בבבה מבוים עמו אמרי בגרה: עושין אותו
גדר לגנה. אלא יהיו בוקעים בו ויבמיהבו. כן ישראל גדר לעולם אמיו מהקיים אלא בזכותן
בדאיהם בגבי ע' לינ הנדיקים ובבגים בו הפורענות אלא יגא כי: מה הסנה הזה גדל על
כל מים כו'. ר"ל בבם אבהים מגדלים לא הבנה בך ישראל מגבלו ע"י מים הבוהים אמאבר
הוי כל נמא לבו לבים: קוצין ושבה ולדין. כי מובהו רבה אבהוא מרים יוחר מכל עץ. וכן
לעמו רבה שים בו קוצים. לך ישראל מבבעים לם הם בוהים הם מוהים מאד. והבשיל רע
ומבאיב מאד. כי בה זריחוהם כל אחד לו לחבלים הטוב לו להבבו ח"ו: כשאדם מבנים יהי
לבהו אינו מגבעם. לבו אבקים בולן בבוהן לבבה. אבל בבמבקם לבוהם הבולים מובבים יהי

ומן

ומי איכא כה"ג. וא"ת דנפ' בהמה המקשה (חולין ע. שם) שואל הש"ס בלעתו חולדה בגת אחת וכן הדגיך ב' רחמים זה בזה וא"כ מאי קאמר הכא ומי איכא כה"ג ואר"י דודאי פשיטא ליה שיכול להיות אלא מיבעיא ליה ומי הויא חליצה כה"ג הלא אין דרך בני אדם לגעול בו ומשני דדרך הוא דחזיה רבנן לרב יהודה כו':

ודקתני תנא בעי כוונה כו'. (ג) ד ומדקתני עד שיתכוונו שניהם כאחד משמע דבעינן שנדע שהם מתכוונין לחליצה: **סנדל התפור בפשתן.** רב סבירא ליה כרבנן דפליגי אר' מאיר דפליג אקב הקיטע וטעמייהו משום דבעינן תחש אבל ר"מ לא מצריך אלא מידי דמגין:

ואנעלך תחש. ה מכאן אר"ת שצריך שיהיה מנעל מעור בהמה טהורה דתחש כתיב ואין נראה כי אין להקפיד אם אלא במנעל בהמה טמאה: **מאי מעל רגלו שמע מינה שלופי הוא.** וא"ת והא איצטריך מעל להכשיר שוק לחליצה כדאמרינן לקמן (דף קג.) וי"ל דא"כ ה"מ למכתב (בעל) מרגלו מאי מעל ש"מ תרתי: **אלא** ש"מ **כאן באנפיליא של עור.** הוה מצי לפלוגי בדידה ולמיתני לא יטייל אדם באנפיליא של עור אלא נקט תנא דבר ההווה דרגילות הוא לטייל בקורדקיסין: **בקב** הקיטע. תימה כיון דכשר לחליצה אם כן עביד להילוכא ואם כן אמאי לא טמא מדרס אלא כתיתין ויש לומר דאין עשוי כל כך להילוכא שיהא טמא מדרס ומ"מ ראוי לחגור דלא גרע מסנדל דעבודת כוכבים וסנדל דבית דינא כדאמר לקמן (דף קג: וקד.):

ומי איכא כי האי גוונא אין דחזיוה רבנן לרב יהודה דנפק בחמשא [ו] זוזי מוקי לשוקא אמר רב יהודה אמר רב [ז] יבמה שהגדילה בין האחין מותרת לינשא לאחד מן האחין ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן טעמא דלא חזינן הא חזינן חיישינן והא תניא [ח] בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד הכי קאמר אע"ג דחזינן אין חוששין שמא כוונו ואיכא דאמרי [ט] טעמא דלא חזינן הא חזינן חוששין ודקא תנא בעי כוונה [י] הני מילי לאישתרויי לעלמא אבל לאחין מיפסלא אמר רב יהודה אמר רב [יא] סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו שנאמר [1] ואנעלך תחש ואימא תחש אין מידי אחרינא לא [2] נעל [3] נעל ריבה אי נעל נעל ריבה אפי' כל מילי נמי אם כן תחש מאי אהני ליה בעא מיניה רבי אלעזר מרב הוא של עור ותריסיותיו של שער מהו [יב] אמר ליה מי לא קרינן ביה ואנעלך תחש אי הכי כולו של שער נמי ההוא [יג] קרקא מקרי אמר ליה רב כהנא לשמואל ממאי דהאי [2] וחלצה נעלו מעל רגלו מישלף הוא דכתיב [4] וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע ואימא זרוזי הוא דכתיב [5] החלצו מאתכם אנשים לצבא התם נמי שלופי מביתא לקרבא והכתיב [6] יחלץ עני בעניו בשכר עניו יחלצו מדינה של גיהנם אלא הא דכתיב [7] חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם בשכר יראיו יחלצם מדינה של גיהנם אלא הא דכתיב [8] ועצמותיך יחליץ ואמר רבי אלעזר זו מעולה שבברכות ואמר רבא זרוזי גרמי אין משמע הכי ומשמע הכי דהכא אי ס"ד זרוזי הוא א"כ לכתוב רחמנא וחלצה נעלו ברגלו אי כתב רחמנא ברגלו ה"א ברגלו אין בשוקו לא כתב רחמנא מעל רגלו דאפילו בשוקו א"כ לכתוב רחמנא במעל רגלו מאי מעל רגלו ש"מ מישלף הוא אמר ליה ההוא מינא לר"ג עמא דחלץ ליה מריה מיניה דכתיב [9] בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את ה' ולא ימצאו חלץ מהם אמר ליה שוטה מי כתיב [7] חלץ להם חלץ מהם כתיב ואילו יבמה דחלצו [יד] לה אחין מידי מששא אית ביה: באנפיליא חליצתה פסולה כו': למימרא דאנפיליא לאו מנעל הוא ותנן נמי [יא] אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא באנפיליא ואין צריך לומר במנעל וסנדל [יב] לפי שאין נכנסין במנעל וסנדל לעזרה ורמינהו [יג] אחד מנעל וסנדל ואנפיליא לא יטייל בהן לא מבית לבית ולא ממטה למטה אמר אביי [יד] דאית ביה כתיתי ומשום תענוג אמר ליה רבא ומשום תענוג בלא מנעל ביום הכפורים מי אסירי והא [יד] רבה בר רב הונא [טו] כריך סודרא אכרעיה ונפיק אלא אמר רבא לא קשיא [יא] כאן באנפיליא של עור כאן באנפיליא של בגד ה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי קשיא יום הכפורים איום הכפורים דתניא לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו אבל מטייל הוא באנפילין בתוך ביתו אלא לאו ש"מ כאן באנפיליא של עור כאן באנפיליא של בגד ש"מ תניא כוותיה דרבא [יב] חלצה במנעל הנפרם שחופה את רוב הרגל בסנדל הנפחת שמקבל את רוב הרגל בסנדל של שעם ושל סיב בקב הקיטע במוק בסמיכת הרגלים באנפיליא של עור והחולצת מן הגדול בין ומכניס לתוכו: [טו] **סמיכות הידים.** שעושה לידיו בתיס של עור מפני שמכניסם בטיט וסומך עליהן וגורר את רגליו: קב

מוקי. קלשו"ש קשיס הס וכן בלשון ערבי קורין למנעלים אלמו"ק: **הא חזינן דחלצה חיישינן. דלמא** חליצה היא לפוסלה עליהן ואע"ג דלא נתכוונו לחליצת מצוה: **ואיכא דאמרי.** אין ודאי טעמא דלא חזינן דחלצה הא חזינן דחלצה חיישינן דלמא נתכוונו ומיפסלא עלייהו: **התפור בפשתן.** שתפור בתוכו בגד פשתן כעין שתופרין בתוכו לנדין פלטרא"ש. ל"א התפור בפשתן שתפרו במשיחה כעין אלנו: **אין חולצין בו.** דבעינן כוליה דעור דכתיב ואנעלך תחש אלמא לא קרי ליה נעל עד שיהא כולו של עור: **מידי אחרינא.** עור בהמה אחרת או סנדל: **תריסיותיו.** לצוותיו: **של שער.** מעולה של עזים: **קורקא:** זרוזי היא. שנטלתו מע"ג קרקע ומגעילתו ברגלו: **והכתיב יחלץ עני בעניו.** דלומר יזרזו ויתן לו כח. ומשני הכא נמי שלופי הוא וה"ק בשכר עניו שכפר עליו בחייו יחלצו וילינו מדיבה של גיהנם: **ויחלצם.** קס"ד זרוזי הוא שיחליפו כח: **אפי' בשוקו.** אם נתחך רגלו: ה"ג **א"כ נכתוב במעל רגלו מאי מעל רגלו ש"מ שלופי הוא:** ה"ג **שוטה מי כתיב חלץ להם חלץ מהם כתיב.** הוא קיבל חליצה מהם ולילו יבמה דחלצי מינה אחין שהיכם קיבל הימנה מידי מששא אית ביה: **אין הכורס.** אם הלשכה נכנס לתרוס: **לא בפרגוד חפות.** חלוק שיש בו אימרא שלא יחשדוהו לומר בתוך האימרא החביא כספים וחזרו בסמ' יומא (דף עז:) שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו: **ולא באנפיליא.** נמי משום חשד: **ואין צריך לומר מנעל וסנדל.** דבלאו חשד נמי אסור דכתיב (ישעיה מ) מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי. ומדקתני אין צריך לומר כו' מכלל דאנפיליא לאו בכלל מנעל: **לא יטייל בהן.** ביום הכפורים דהויא נעילת סנדל: **לחיתין.** חתיכות דקות של מוכין ועור לך ומשום תענוג ולאו משום דתיהוי נעילה: הכי גרסינן **אלא אמר רבא לא קשיא כו'.** מתני' דתרומת[יד] הלשכה באנפיליא של בגד דלאו מגין הוי ולא הוי נעל ולגבי עזרה נמי ליכא בזיון דאין דרך להכניסה בטיט והא דיום הכפורים בשל עור: **בקורדקיסין.** מנעלים דקים שנועלין תחת מנעלים עבים להגין מן המים וקרא"ים אורדרשו"ך בלשון אשכנז: **הנפרס.** לשון לא תפרומו (ויקרא י) ושייך פרימה במנעל ופחיתה וקיבול שייך בסנדל: **שעם וגמי.** קשה הוא ומגין הוא: **בקב הקיטע.** שנקטעה רגלו עושה כמין דפוס רגל ויש בה בית קיבול קטן ומכניס שם רגלו שוקו ואין נסמך עליו והוא קרוי קב ולמשענת הליכה יש לו אשקינ"א קשורה בשוקו ומשענת ידיו שקורין קרוק"א: **במוק.** קילצו"ן של לבד קשה ומגין: **בסמיכה הרגליס.** מי שמהלך בידיו וגורר את רגליו עושה להם סמיכה של עץ או של עור וסומך עליהן וגורר את רגליו: קב

חליץ. דהתורה אמרה וחלצה נעלו מעל רגלו ולא מתחת לרגלו (מו"ק כה:). **פרט לבעלי קבין.** כשתחבו רגליהם נתנו קב קטן בסוף שוקו ועומדים בו מוכין וסומך סוף שוקו עליו (חולין גה ג.) מי שנתחך רגלו בפרק ראשון סמוך לשוקו ומוקק קב מקבל כמימין ונותן שוקו לתוכו וקורין אשקינ"א, שפטור מן הלאיה לאין לו רגל (ערכין יט:). **עד ארעא נחית.** שאין בה אלא פרק עליון המתכרה עם השוק, אבל למטה אין בה פרק אלא מעשה כף הרגל הוא (שם). **לישנא מעליא.** שמצוה ולרך נקיי הדעת לספר בלשון נקיה (פסחים ג.). עד כאן שייך לעמוד הבא.

ב ג מיי' פ"ד מהל' וס הלכה כח סמג פב טוש"ע אה"ע ן קסט סעיף מד: ה מיי' שם הלכה מ טוש"ע שם סעיף טו:

מיי' פ"ב מהל' וקליס הלכה י:

מיי' פ"ז מהלכות ים הבמיה הלכה ב מג עשין קסד: ח ט י מיי' פ"ג מהלכות שביתת הלכה ז סמג לאוין טוש"ע א"ח סימן ריל סעיף ב:

מיי' פ"ד מהלכות בוס הלכה יט:

ליון הש"ם

ד"ה ודקתני וכו' נני עד שיתכוונו. שנומת מהריב"ל מ"ב יא באריכות: ואנעלך וכו' מכאן וכו'. עי' לש"ס בפ"ב ד"ה מתשיס:

הות הב"ח

ב' ולילו יבמה דחלצו ז"מ. וב"ב גי' רש"י (ב) תוס' ד"ה תנא בעי כוונה כו' דמדקתני:

ספות ישנים

התפור בפשתן אין בו. וכן הלכה שצריך תפור מעור ולא ממשיחה:

' חד מקמאי

ר וקאי תתאי מעל רחמנא ולא מעל [לא צריכא] ניה לעילאי תיה לתתאי וקאי חליצה בעינן והא ור דלמא גלוי כרעא והא ליכא ומי איכא אין דחזיוה רבנן ור דנפק בחמשה וקי בשוקא מכאן שאין לחלוץ הנעל בתי שוקיים דמעל הוא דהא אמר הכא מנעלים זה על גב זה נילאה מעל דמעל שיש לבעל דין ולומר שאני הכא ם מנעלים והלכך עילאה מעל דמעל בתי שוקים דלאו נינהו דאנפילא של א ולאו מנעל איקרי קרי המנעל (שלהן) ן מעל דמעל [מ"מ] אם התחתון מנעל ר אינו מנעל מ"מ דמעל הוא. ונראה להחמיר משום קא לן אי גלויי כרעא לכן טוב להחמיר שלא לחלוץ על בתי ז. ואע"ג דאמר גבי קיטע דמחופה עור לא מקרי מעל דמעל אד מנעל הוא דחד א אבל הכא תרי מני יש סיוע בהא ממה ר' סנדל התפור ן שתפר בתוכו בגד פשתן כעין שתופרים בתוכו לבדין אלמא כה"ג לאו מעל דמעל הוא עוד פרש"י סנדל התפור ן שתפרו במשיחה כעין שלנו. תניא בין נתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה עד שיתכוונו שניהם כאחד פי' חליצה פסולה לעלמא ופוסלת מן האחים שנתכוונו שניהם כאחד פי' חליצה פסולה לעלמא ופוסלת מן האחים: תניא חלצה במנעל ו) הנפחת החופה רוב הרגל בסנדל הנפרס שמקבל רוב הרגל בסנדל ועם בסנדל של סיב בקב הקיטע במוק בסמיכת הרגלים באנפיליא של עור והחולצת מן הגדול בין

תורה אור השלם

1. וְאֲלַבִּישֵׁךְ רִקְמָה וְאַנְעֲלֵךְ תָּחָשׁ וְאַחֲבֹשֵׁךְ בַּשֵּׁשׁ וַאֲכַסֵּךְ מֶשִׁי:
יחזקאל טז י

2. וְנִגְּשׁוּ יְבִמֹתוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעְלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו:
דברים כה ט

3. וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל:
דברים כה י

4. וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְּצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בְּתֹךְ הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֶתְהֶן אֶל מִחוּץ לָעִיר אֶל מָקוֹם טָמֵא: ויקרא יד מ

5. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא וְיִהְיוּ עַל מִדְיָן לָתֵת נִקְמַת יְיָ בְּמִדְיָן: במדבר לא ג

6. יֶחֱלַץ עָנִי בְּעָנְיוֹ וְיִגַּל בְּלַחַץ אָזְנָם:
איוב לו טו

7. חֹנֶה מַלְאַךְ יְיָ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם:
תהלים לד ח

8. וְנָתַךְ יְיָ תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחֲצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו:
ישעיהו נח יא

9. בְּצֹאנָם וּבְבְקָרָם יֵלְכוּ לְבַקֵּשׁ אֶת יְיָ וְלֹא יִמְצָאוּ חָלַץ מֵהֶם: הושע ה ו

לעזי רש"י

קלשונ"ש [קלצונ"ש]. נעלי-בד.

פלטרא"ש [פילטרי"ש]. לבדים (מצעים של לֶבֶד).

אונדרשו"ך. נעל-תחתית (בגרמנית).

אשקינ"א [אישקצ"א]. קב (לרגלים).

קרוק"א [קרוצ"א]. משענת. קילצו"ן [קלצו"ן]. נעל-בד.

מוסף רש"י

דאית ביה כתיתי. חתיכות בגדים קטנות שהם נותות לו למוך שוקו עליהם (יומא עח:).

שייך לעמוד הבא. **הקיטע.** שנקטעה רגלו, **יוצא בקב שלו.** דמנעל דיליה הוא, **ר' יוסי אוסר.** דלאו מכשיט הוא (שבת סו:) קסנר לאו מנעל הוא הואיל ואינו שוה כסף (יומא עח:). **למדחסיה.** לשון לחץ (לעיל מב:). **דמסגי על ליחתא דכרעיה לא** (ב) פירוש זוגות, ג) [תוספ' פי"ב לקמן קו.], ג) פירוש קרקע הוא כעין מנעל ויש לו שם כפ"ע עי' בגמוקי יוסף, ד) פ"א מלגו לו, ה) [שקליס פ"ג מ"ב ושם לא תנא בגאפיליא וכן הך ואין צריך לומר במנעל וסנדל לפי שאין נכנסין וכו' ליתא שם ולפיכך נראה דל"ל ותניא נמי וכו' והיא בריתא], ו) יומא עח:, ז) [שם], ח) [ודתרומת רש"ס], ט) שייך לקמן קג.,

מקום חנית של שיטין (נ״ח) ותיתא על העור דהא לכי לשחור פירות מותר לעבור נמים ואם כן נ״ח דיותר נספיקה ונגמרת מוכח דאסור עבנ״ש סימן ש״ט (יעויין רש״י סלו סימן נ״ג) ועוד קשה דבהיא מחרינן בגמ״ת ואיתא סימן רמ״ח לדבר מלוה ופלגינן נספיקה אפילו בע״ס ופוסק עיזו ע״מ שיצנות ופרי״ מקום שנ והגיאלו העור א״כ דברי העור סתרו אהדדי ואפשר דהתם מיירי כשעושה העובד גלוים מלאכה בעבורו ואכל ומיירי במקום שאין מלאכה וכתיבא בזה איתא בתשוב׳ ר״מ אלשקר ונס׳ ב״ז ומ״מ אין להקל כלל וכ״מ בגמרא) נעובדא דמגרא דהבדד ואתם מגרא היינו מקום שעוברין בספינות ואפ״ה לא רצו ללכת בספינה ע״ס:

ט תות׳ לעבור. משום הפסד ווזון (ר״ן). י דלמעבד בהילוך. ולענין מעשה נראה לי להתיר וכן כתב רש״ל בגיאורי כפר מצות גדול בנני רבו מיירי שאין לו דרך אחר ולכן יותר לעבור עד כאן לשון ב״ח ולא ידעתי מאי תומרא היא דהא לדברי רש״א אסור להקיף ועיין סי׳ תל״ח ס״ז וסימן תקי״ז ס״ח דאסור לעשת משא גדול בבת אחת אף על גב דמפיס בהלוך כדי שלא יהא כעובדא דקול ״כל שכן כאן דיש איסור רציצה ונגירה דלמא מתוכן מלאכה בחיא ואתי לידי סחיטה כדאיתא בגמרא דלא חיישי׳ בזה שמרבה בהילוך כמ״ל.

יא לא תנגב יפה. לק ע״ג דכשאינה נגובה יש נ״ב) איסור דחיטה ת״מ ליכא איסורא כ״כ) כמו בסחיטה ועפי׳ ב״ח סי״ז וש״ב סי׳ והריב״ש כתב דמ״מ מותר לקנח ידיו ורגליו עיה״כ בפי׳ ולמתקר מעגירה ע״ג עוגיא דבנה לא חייביק לסחיטה.

יב כלה. כ״ה פשוט בגמ׳ ובע״ב ברש״י) בכתובות דף ד׳ ע״ה ע״ב. יג אסור לאשה לבנות. כ״ל דהלובש לבנים מותרת לרחוץ חעבו בין ידיכותיה כ״ה ס״ז סי׳ תקי״ח וב״ד סי׳ ש״ח ס״ה בב״ח בשם מ״ב) עפי׳ מ׳

תריך א ואפילו אינו.) ל״ע מ״ש) מרקוקה דברי להעביר הזוהמא ומ״ל דסיכה הוי תענוג עפי׳: **ב** אסור לבעול. הולכין אחר

מבעל

ב״אורי הגר״א

(יז) וכ״מ דמותר כו׳. למד תמה״ש בפטיו דשנת היכי ליעביד ליה קא מפיק בהילוכא לעבור זתנין דיתחוסן כו׳ וכאן לא תשבו לזה ואיכ נאחר הסנרת לעבור ולא ליקן ואין מיכרח ועודיל (יח) אבל כו׳ אם: (יט) וחסור כו׳. רבל לקי אחדיהן דבגרא מיחר בכיא מיח יב לאסור שאת כו׳ וכמ״ש אם מיפכא אחרת כו׳ ובר״ש ורין אם בי אקרות עבר״ (כ) אחולה כו׳ אלאד סיכה אם ובעוש״ל: (כא) כלה כו׳. דסוגיא כרש״ל ובגמ״ל סיק יש שכתב ובע״ב כו׳ ובוהלי כאן בגיגרת תשתא כפי הרא״ש אם ובכ בשיא יד: (כב) תו כו׳. דהא לא ברי נסוק יומא רק תשוב תפלה בתקוס שאינא לתפלל בלא טבילה כמ״ש כיק מ׳ מנלי היא כי ורחיצתו כו׳ ל״ה הא כו׳ ומשא״כ בזה״ב כמ״ש בפ״ג דברכות. (כג) בזה״ב כו׳. עיין תוספות פ״ב דש״ב ש״ח ב׳ דיה כל כו׳.

תריך (א) ואפילו אינו כו׳. ר״ל אע״ג דבתגל אחרו ב״ל דתעניה ש״ב ב׳ ואם לענבר כו׳ כאן אסור כמ״ש בירושלמי דפרק בתרא דיומא ופ״ל דתעניה ביה״כ בין סיכה אסיה של תענוג בין סיכה אסיה של תענוג אסור בע״ב ובת ג סיכה אסיה של תענוג אסור אפילו של תענוג מותר׳. (ב) אפילו כו׳. דאם לא כן מאי קא ל״ל אלא הכילה מותר: (ג) סמלל. תמני׳ אם׳ (ד) לו כו׳ נתרא אם ובגון כו׳ דכ״ע כו׳ אבל בגינות דוקא של עיר לו עץ מקופה עור כרינ״ע בספיע דשנת מ״ם לו כו אפי׳ ריל אם הוא של עיר לו של עץ מקופה עור וכתב״ע אפילו של כו׳ ועיין סי׳ ש״ת סי׳ יומ״ם. **הגה** שיטת רש״י דריש ור״ י פליגי בקנ הקונטא בתנעל ולאו מנעל כמ״ם בסוגיא דשנת ובסוגיא דגינות ותע״ג דגיומא אינ רבא דכ״ע מנעל כתב הרא״ש בסבר התאור דהיא פליגא ותע״ג דבבא עצמו קאמר בגינות מדבריה ר״מ היינו לטעמייהו דלתורתי קנאי אמר וכתב הרא״ש דהאיל ופלוגתא היא נקשיין בכולהו לחומרא בחליצה דלמה מנעל הוא ובינ״כ דמנעל הוא ודלא כריבינ״ל דבפ׳ בסנל של עשם. וקשה עליו דהא רבא בפרק בדינלי ורב״ם אם מהר מזה וכתב בדיה מנעל כו אבל כו׳. ובגיגת התוספות לבי בזה הסוגיא ופלוגתייהו בתם נזרבון לבמא מתמיש כמ״ם בגיגת ויש בשנת אם אחר שמואל ר״מ אוא כו׳. מבאת מאי נהא אי נפיל אין ראוי לחליצה כו׳ ב בגדיל שלא בלבוד כו׳. ומ״ם בגיגות אם בחמקום עור ולא״ה ה״ב כיון שמקופה עור מיבדק. אלא דקשה מ״ם בגיגות אם בתבפליה אל בגד אתקן לרבנן הא ודאי מיבדק ומיבדק ובדאי דבדאי בתקשה סבר דפליגי בתנעל ולאו מנעל דאליב תיקבי מנפליה אמאן תרמיה אבל לבתר דתרבן רבא דאקן ר״מ מודה בתבפליה אינ לזה ועבכ״ה בתוספות דיומא והרבשיל מי שהסמא קונגיא והסיא פירוקא דגינות הכל אלינא דאחני שאחר גיומא דפליגי בכבי ולכן אמא רבא ומאני מדבריה ר״מ דא״ל לגיבר דתבפליה אמי כרבנן דוקא כ״ל. **ושיטת** הרמבן דשומאל ור״ם בזבח ס ל כאנבי דפליגי אם הוא מנעל אבל רבא דקאמר אם אתן לא כו׳ אבל בגיומא ומ״ם בגיומא דכ״ע היינו ר״מ ורבי פליגי עליהו ר״מ ר״ב רבבן דלא הודו לי וקיל כותייהו לכן פסיק רבינ״ל וכל הני אמוראי ורבא עבמו בגיומא אם וכן סוגיא דגינות דאחר עור דוקא ותבעלך תבא ומיבעיא להו אם תרסיותיו של אבר כו׳ ומ״ם בגיגות מדבריה ר״מ ליב דהיה ר״ל אלא לאמוראי מדבבבן בתם ב סיפא דבבן ובמינו הבבל ולפי שבדברי ר״מ אחבר בהדיא בקנ ר״מ וכן תמ״ם בתקופה עור ומ״ם היינו ריבינ״ל וכותיה קיל כבל. **ושיטת** הרבשיל ודקתיה דבבא בבא אמלתיה דבר״ם ולא אתלתיה דשמואל דאין ר״ם הוא מ״ל ולאי כדברי התוספות דר״ם אוסר לתלק מאום דבפיל אל״כ מקופה עור כבל אבל בסמדל של סיידין כיון דשל קב הוא מיהדק אפיר ואין לאבי

פירוש

עטרת זקנים

ד) מי ברמ״ם קרי אפי׳ נאחנו דבל לרחנו בם כן כב יתות הבוה הם רוחם קרי (מהרי״ל) ויש מוחרים בם לרמנו מבור חף בתם דרבו לרחנו בם כן כל יתות שבוה הם רוחם קרי (הבנסות מי שון מיב ויעיין לעיל סימן מיב ויעיין בתקיד) ומרי לחתנו כל מבנה בולה

תריך א) אסור לבעול מבעל אפילו על בגל אחר אסור כמו שבאמר לבעבוש אפילו יהו מ׳ מיס (ברבינו) **ב)** אפילו על מקן יחמוקה עור ולא ראיתי מי שנוהג סיתר בבתת בסנגל של מן (מרי ירוחם מ״ן ביר סימן אחיב) ב לבתאר לבתאלה אפילו בתבבלאות של נבר אם לא בש לו בוש מיחוב בנוכו לכן ראיתי מרבנות שבלבו יפן לגמרי אם לא ביחוב מבנם לו מבוקר לו מיבה ר״ב לחוב לבבבת מהרב ולכ״ה אבבבת לבן לילך בתבבלאות בנבר שאיבה תשוכבת וכיב בראיה אשם בבל דבר שאינו מבבל אסור

אשם

דניל מרבבה

* **תריך** מ״א סקי״ח

ועיין בם מן הקודם בעי״ז סקי״ח

נתיב חיים

* **תריג** חנינא סקי״ב

כיב דיש לאסור ביב ולי נראה דבתוכפות סוק יד אדלים הקבנו סלוק אדי לעבור בנים ניחום שאת לחתי לידי סחיסה ותר אבנם שאתי בע״ב הבבריסם תשוביב דהא בבב״ה יד ריח בגדיבן שאת יסחוט תבילו בבבבלת מבוב ויאל כמים הראש״ם ביותא סי׳ ד׳ כיון שלא סתירו לו אלא דרך אבבבבת בדאתר ובבבבר שלא ועבת ידו מתחת שבת מבבקו מיבבבת מלחת ולא לחתי לידי סחיסה ובי״אחתי בדם סתבלת בבבבריס אך מסאלי לאחר לא בריבן בבאלי דרבות לכן תירבו מבבת אחתי ובבירבן בעבאת אחרינת דמיתת לא לחתי לידי סחיסה ובין ב ראת סי׳ ד׳. וכיון דסת רו חבבא ס בדבר מאיה עדיך סבי בעבור אלסבים בהילבן

לבושי שרד

*) ריאל סקי״ח בעבבית הבבבת דהבבד ובי ביחוב רן ע״ז ד׳ ב׳. ס״ע אפי׳ סם אסר ס ובכ אלא ס ד״ב לחוב ביחבו הסים עבינ

*) ריאל סקי״ח חיסרי רת בם וכו ולאיה הבבן לבור מבוס סחיסה

*) (בם) כתן בסחיסה וכו׳ אבאת לבב תבלבם ובבבה ובבבה ובתי רא״ו אבבבו בבבי אבאת בבבבבת בבבבבת ריש ובי״ ב״ב

*) בם סקי״ב בבחובות ובבי הבריבו בבה הבחבבים ולבן לבחבד

*) בם סקי״ב עבים לבבבר מבוס ברי רחיבה כבמינו לבבבבב

*) **תריך** חנינא סקי״ח.

ברבים מקובים מוסר בחתה בם בבחיבה

תריך (יח) אבל אם הם רקים מותר. וכן בפירות ובתינוק: הגה (יט) ואסור לגדול חפה חבעות יום ולעשותה כמין כליס בגוגיס ולהצטנן בה ביום הכפורים דמיישיבן שמא יא לא תבבא יפה ויבא לידי סחיטה (הגהות מיימוני פרק ג׳ ומרדכי וסמ״ק לאתבניס) (ב) הקולה רוחן כדרכו אע״פ שאינו מסוכן (רתב״ם)

יב (כא) ב) כלה כל שלשים יום מותרת לרחוץ פניה:

יא (כב) ד) ס שראה קרי בזמן הזה ביה״כ אם לה הוא מקנהו בבפה ודין ואם יש היא או שנתלבלב רוחץ מקומות המל כלבים בו לבד ומתפלל ואסור לרחוץ גופו או לבבול ו) אע״פ שבשאר ימות השנה הוא רגיל לטבול לתפלה:

יב (ו) (כב) ז) בזמן הזה יש אסור לאשה לטבול ביה״כ אפילו הגיע זמן טבילתה בו ביום:

תריך דיני סיכה ונעילת הסנדל.

ובו ד סעיפים:

א ח) אסור לסוך אפילו מקצת גופו א (א) ואפילו אינו אלא להעביר הזוהמא אבל אם הוא חולה (ב) ט) אפילו אין בו סכנה או שיש לו חטטין בראשו מותר:

ב ב א) י) אסור לנעיל (ג) סנדל (ד) או מנעל של עור אפילו קב הקיטע וכיוצא בו (ה) ב) אפילו של

שמא ישמט מידו ויסבכו המים שבו (ו) בזמן הזה אסור לטבול כו׳. עפי׳ תקי״ד:

אבל

ב״אורי הגר״א

(יז) וכ״מ דמותר כו׳. למד תמה״ש בפטיו דשנת היכי ליעביד ליה קא מפיק בהילוכא לעבור זתנין דיתחוסן כו׳ וכאן לא תשבו לזה ואיכ נאחר הסנרת לעבור ולא ליקן ואין מיכרח ועודיל (יח) אבל כו׳ אם: (יט) וחסור כו׳. רבל לקי אחדיהן דבגרא מיחר בכיא מיח יב לאסור שאת כו׳ וכמ״ש אם מיפכא אחרת כו׳ ובר״ש ורין אם בי אקרות עבר״ (כ) אחולה כו׳ אלאד סיכה אם ובעוש״ל: (כא) כלה כו׳. דסוגיא כרש״ל ובגמ״ל סיק יש שכתב ובע״ב כו׳ ובוהלי כאן בגיגרת תשתא כפי הרא״ש אם ובכ בשיא יד: (כב) תו כו׳. דהא לא ברי נסוק יומא רק תשוב תפלה בתקוס שאינא לתפלל בלא טבילה כמ״ש כיק מ׳ מנלי היא כי ורחיצתו כו׳ ל״ה הא כו׳ ומשא״כ בזה״ב כמ״ש בפ״ג דברכות. (כג) בזה״ב כו׳. עיין תוספות פ״ב דש״ב ש״ח ב׳ דיה כל כו׳.

תריך (א) ואפילו אינו כו׳. ר״ל אע״ג דבתגל אחרו ב״ל דתעניה ש״ב ב׳ ואם לענבר כו׳ כאן אסור כמ״ש בירושלמי דפרק בתרא דיומא ופ״ל דתעניה ביה״כ בין סיכה אסיה של תענוג בין סיכה אסיה של תענוג אסור בע״ב ובת ג סיכה אסיה של תענוג אסור אפילו של תענוג מותר׳. (ב) אפילו כו׳. דאם לא כן מאי קא ל״ל אלא הכילה מותר: (ג) סמלל. תמני׳ אם׳ (ד) לו כו׳ נתרא אם ובגון כו׳ דכ״ע כו׳ אבל בגיגות דוקא של עיר לו עץ מקופה עור כרינ״ע בספיע דשנת מ״ם לו כו אפי׳ ריל אם הוא של עיר לו של עץ מקופה עור וכתב״ע אפילו של כו׳ ועיין סי׳ ש״ת סי׳ יומ״ם. **הגה** שיטת רש״י דריש ור״ י פליגי בקנ הקונטא בתנעל ולאו מנעל כמ״ם בסוגיא דשנת ובסוגיא דגינות ותע״ג דגיומא אינ רבא דכ״ע מנעל כתב הרא״ש בסבר התאור דהיא פליגא ותע״ג דבבא עצמו קאמר בגינות מדבריה ר״מ היינו לטעמייהו דלתורתי קנאי אמר וכתב הרא״ש דהאיל ופלוגתא היא בקשיין בכולהו לחומרא בחליצה דלמה מנעל הוא ודלא כריבינ״ל דבפ׳ בסנל של עשם. וקשה עליו דהא רבא בפרק בדינלי ורב״ם אם מהר מזה וכתב בדיה מנעל אבל כו׳. ובגיגת התוספות לבי בזה הסוגיא ופלוגתייהו בתם נזרבון לבמא מתמיש כמ״ם בגיגת ויש בשנת אם אחר שמואל ר״מ אוא כו׳. מבאת מאי נהא אי נפיל אין ראוי לחליצה כו׳ ב בגדיל שלא בלבוד כו׳. ומ״ם בגיגות אם בחמקום עור ולא״ה ה״ב כיון שמקופה עור מיבדק. אלא דקשה מ״ם בגיגות אם בתבפליה אל בגד אתקן לרבנן הא ודאי מיבדק ומיבדק ובדאי דבדאי בתקשה סבר דפליגי בתנעל ולאו מנעל דאליב תיקבי מנפליה אמאן תרמיה אבל לבתר דתרבן רבא דאקן ר״מ מודה בתבפליה אינ לזה ועבכ״ה בתוספות דיומא והרבשיל מי שהסמא קונגיא והסיא פירוקא דגינות הכל אלינא דאחני שאחר גיומא דפליגי בכבי ולכן אמא רבא ומאני מדבריה ר״מ דא״ל לגיבר דתבפליה אמי כרבנן דוקא כ״ל. **ושיטת** הרמבן דשומאל ור״ם בזבח ס ל כאנבי דפליגי אם הוא מנעל אבל רבא דקאמר אם אתן לא כו׳ אבל בגיומא ומ״ם בגיומא דכ״ע היינו ר״מ ורבי פליגי עליהו ר״מ ר״ב רבבן דלא הודו לי וקיל כותייהו לכן פסיק רבינ״ל וכל הני אמוראי ורבא עבמו בגיומא אם וכן סוגיא דגינות דאחר עור דוקא ותבעלך תבא ומיבעיא להו אם תרסיותיו של אבר כו׳ ומ״ם בגיגות מדבריה ר״מ ליב דהיה ר״ל אלא לאמוראי מדבבבן בתם ב סיפא דבבן ובמינו הבבל ולפי שבדברי ר״מ אחבר בהדיא בקנ ר״מ וכן תמ״ם בתקופה עור ומ״ם היינו ריבינ״ל וכותיה קיל כבל. **ושיטת** הרבשיל ודקתיה דבבא בבא אמלתיה דבר״ם ולא אתלתיה דשמואל דאין ר״ם הוא מ״ל ולאי כדברי התוספות דר״ם אוסר לתלק מאום דבפיל אל״כ מקופה עור כבל אבל בסמדל של סיידין כיון דשל קב הוא מיהדק אפיר ואין לבאי

פירוש

עטרת זקנים

ד) מי ברמ״ם קרי אפי׳ נאחנו דבל לרחנו בם כן כב יתות הבוה הם רוחם קרי (מהרי״ל) ויש מוחרים בם לרמנו מבור חף בתם דרבו לרחנו בם כן כל יתות שבוה הם רוחם קרי (הבנסות מי שון מיב ויעיין לעיל סימן מיב ויעיין בתקיד) ומרי לחתנו כל מבנה בולה

תריך א) אסור לבעול מבעל אפילו על בגל אחר אסור כמו שבאמר לבעבוש אפילו יהו מ׳ מיס (ברבינו) **ב)** אפילו על מקן יחמוקה עור ולא ראיתי מי שנוהג סיתר בבתת בסנגל של מן (מרי ירוחם מ״ן ביר סימן אחיב) ב לבתאר לבתאלה אפילו בתבבלאות של נבר אם לא בש לו בוש מיחוב בנוכו לכן ראיתי מרבנות שבלבו יפן לגמרי אם לא ביחוב מבנם לו מבוקר לו מיבה ר״ב לחוב לבבבת מהרב ולכ״ה אבבבת לבן לילך בתבבלאות בנבר שאיבה תשוכבת וכיב בראיה אשם בבל דבר שאינו מבבל אסור

אשם

תריד (א) אבל של נמי כו'. בגמרא אמרינן דאמורא'י נפקי בהו בסנהו מינים המזכרים כאן הסכי אותא רינ"ל יש בסנדל של שעם ניה"כ רב יהודה נפק ברהיטני מין שעם אנני בהסולי רבא בדינלי פי' של עשבים רבא בר רב הונא כריך סודרא אכרעי' ונפיק מתיב רמי בר חמא הקיטע יולא נקב שלו בשבת *) דר"מ ור"י אוסר ושוין ניה"כ שאסור אלמא אע"ג דלר"י לתו מבעל הוא מ"מ ניה"כ אסור ומסיק רבא לעולם מבעל הוא ובשבת פליגי כו' פי' רש"י הלכך ניה"כ אסור ומשמע דאקב של קיטע קאמר אבל במיני אחרים המכרים מותר ניה"כ דהא רבא דמסיק מבעל הוא הרי *) יצא בדינלי וכ"מ כל הפוסקים זולת הרא"ש שמביא הר"ן. ובסמ"ק מביא תוספת' אחת דאיסורת אבלות ואפי' של בגד ולא אבאבו הפוסקים בתוספתא זאת כיון שהאמוראי' עשו כן לכתחלה וכ"כ הגאון מלר' תלילה ז"ל וא"מ דכל שאינו קרוי בעל כנון בתי שוקים של בגד מותר ניה"כ ורבנן נמי נקטו בהו הלכך מי שיש לו שוס מיחוש בגופו יכול לבעול בתי שוקים וכיולא בו של בגד אבל מבעל של עור אפילו בלא עקב אסור כו' ותק"כ כתב עוד ולד"ה מותר לבעול בתי שוקים ניה"כ ואפי' בלאת בהם לרה"ר עכ"ל ש"מ שמותר לכתחלה ואל כתב מי שיש לו מיחוש בגופו אלו קאמר דא"כ אפי' מבעלים שרי ובם כן לאו בחמונו קאמר דמי שהוא מצונו אל כתב אח"כ דמותר אפי' בסוליס פי' בסנדל שאין לו עקב ותי דהוא עצמו מסיק להתיר בכל ענין ולא זכר שום דעה להחמיר ואמאי ניקום ובחמיר עפי מן אמוראי אלא ודאי דאורחא דמלתא קאמר דאם יש לו איתה צורך שלא לילך יחף כגון שהוא מפונק לעמוד על הארץ דבלא"ה אין לובש בתבש בתי שוקים בזה שרי לכתחלה ומו"מ ז"ל כ' שיש להחמיר למעשה לילך דוקא יחף והביא ראיה מדברי מ"י הללו שכ' דוקא ביש מיחוש ולפע"ד אין שום ראיה מהם ואין לזה מן המנהג, כבר סעיד הר"ן בפי' יה"כ שכן נהגו כל ישראל לילך במיני הללו ומאן דבעי להחמיר יחמיר לעצמו ולא לדרוש בפרק: שיש להחמיר דכן בתי"ה שאין להחמיר בנגע כדי שלא להוציא לעז על הרחבוים וה"ל כן הוא בפרט שהאמוראים עשו כן לכתחלה מי יחמיר וילדיק עצמו יותר מהם אין זה אלא מן המתמיהים: (ג) מותר כל אדם כו'. כדי לבאר ענין זה נעתיק הגורך לם ויתבדר הדין האמת בס"ד כי בה"ג ה"ל וכן בבעלי הסנדל היכא דמפנק לו בבעי למחל לחורבה ואפוקי סיח בתל למקרי בבגור לו בבעי ליכרוך ריפתא לעוקא לו אפוקי לבושא לו כל מאי דצריך ליומיה והיה דחיל למיעל בלא מסאני מבוש עקרב' שרי ליה למיכרך מידי אכרעי' אי"ב מסיים גורבי' ואפיק כל צרכו דאמר שמואל אם מחמת סכנת עקרב מותר וכן נמי לענין מיפנק שרי ליה למסיים גורבי' דהא רב יהודה כפיק ברהיטנא אבל מסאני בין מפנק בין לא מפנק אסי' עכ"ל קשה במ"ש שרי ליה למיכרך מידי כי' מהי מיתי לאסור כיון דלאו מבעל הוא ואל"ל דה"א דאסור מבוש תענוג דהא אחרינן בגמי דלא איכפת לן בתענוג כל שאינו מבעל וכ"ת דהיא גופא קמ"ל בה"ג דלא איכפת לן בתענוג א"כ לא היה לו להתמות שם סכנת עקרב בלא"ה מותר לכל אדם מבוש תענוג ובראיה ניאור דברי הבם ע"ד שכ' הר"ן הברמצין הוקשה לו הרבה בענין הבן מיגים דנקבו בהו הא כיון דלאו מבעל סם הווין מבוש ותי' הר"ן דוקא בשבת שם היתר מבעל הוין מיגים אלו למבוש מבאיה ניה"כ הוין מיגים אלו כמבעל לא למבוש וע"כ אתיא שפיר דברי בה"ג דב' תלוקות יש כאן מבעל אסור לבולם בכל נוונו ניה"כ וכל שהוא דרך מלבוש כגון בתי שוקים של בגד או אבבלאות של בגד מותר כ"ש דבעל דלאו מבעל ולא מבוש בלא איכפת לן בתענוג אלא דאיכא לכרוך על רגליו הוא דרך מלבוש אלו דרך מלבוש לבעול בורבי' הוא אינו מבעל ואין דרך לבוגשו אלא להבגל מהיתן בדריסת רגליו מן העקרב בזה קמ"ל בה"ג דלא הוי מבוש וכמסקנ' הר"ן דבוים זה ה"ל כמבעל ואמר בה"ג דבתרי גווני יש לבן היתר אם דלא הוי כמבוש דהיינו בבי שהוא מפונק ולא די לו בבתי שוקים או בבבלאות של בגד אבסס רבים כמ"ש הרא"ש הה רב הוא מכל המינים המזכרים בגמר' וכל שהוא מפונק לא סבי ליס בבבלאות או בתי שוקים אלא צריך דבר קשה כמבעל שמבגן עליו טפי מן הקרקע שתחת רגליו בהליכתו א"ב דאינו מפונק אלא דבעי למחל למקום מורבי' שיש אם סכנת עקרב ואינו מיגל בלבישת בתי שוקים כי הם רבים והעקרב עוקן אותם אלא בעי דבר קשה ובאלו הבי' דרכים התבם עליהם שיש לו צורך לילך לדבר מצוה או לשאר דבר הכרח לו ביום ההוא וע"כ מוכרח לו לבבות מניחו ולריך דבר קשה על רגליו בזה התירו לו לכרוך דבר קשה ולא הוי כמבוש וכן נמי בורבי' שאינו דרך מלבוש כמבעל מ"מ התירו כיון שצריך לכך מחמת מבוקתו או סכנת עקרב והוא הכרח בהליכה זו והביא ראיה מדשמואל דאמר כו' דהיינו

שר עץ ומחוסה עור אסור (ה) (ו) **אבל של נמי או של קש** (ז) **או של בגד** (ח) **או של שאר מינים מותר** (מ) **אפילו** *) **לצאת בהם לרה"ר** ג (י) (ומותר לעמוד על כריס וכסתות של עור) **ד** (יא) ומ"מ המחמיר תבא עליו ברכה) (מרדכי דיומא ותה"ד סי' קמ"ט):

ג (יב) ג) **החדה** (יג) **כל ל' יום מותרת לבעול את הסנדל** (יד) ס) **והחולה כיוצא בה אע"פ שאין בו סכנה** (מן) ס) **וכן מי שיש לו מכה ברגליו:**

ד (ג) ו) **מותר כל אדם לבעול סנדל מחמת עקרב וכיוצא בו בדי שלא ישכנו אם מצויים שם עקרבים או דברים הנושכים:**

מבעל מבבע"י והולכין לבהכ"נ יחף (ש"ל ומהרי"ל ד"מ וס"ח סימן תשס"ג) וכתב הב"ח דאיתי מדבנותי שהלכו יחף לבמרי וכן בכון ואפילו מי שהוא אסטנים והולך בהכפלאות לא ילך בתבנו שאינה מעורבת דמשו הוא עיש ובר"ן ביומא כתב להקל עיין שם וכן נוהגין: ב ומותר לעמוד. דלבעמים יש לאדם כאב ברגל ויש שהבגם כמתבלאה בעומד על כריס (מרדכי שם) ובשעה שמתפללין ויש אסור לעמוד על שום דבר (מבי"מ וב"ח בשם מהרל"ח) ובעמאל דברלאה כמתבלאה בעומד על כריס (לבוש סי' תריב"ט *) וע' ריש סי' ג': ד ומכל מקום המחמיר. ורדב"ז סי' קע"ז כתב דלין

הנה שמביא הר"ן. ובסמ"ק מביא תוספת' אחת דאיסורת אבלות ואפי' של בגד ולא אבאבו הפוסקים בתוספתא זאת כיון שהאמוראי' עשו כן לכתחלה וכ"כ הגאון מלר' תלילה וא"מ דכל שאינו קרוי בעל כנון בתי שוקים של בגד מותר ניה"כ ורבנן נמי נקטו בהו הלכך מי שיש לו שוס מיחוש בגופו יכול לבעול בתי שוקים וכיולא בו של בגד אבל מבעל של עור אפילו בלא עקב אסור כו' ותק"כ כתב עוד ולד"ה מותר לבעול בתי שוקים ניה"כ ואפי' בלאת בהם לרה"ר עכ"ל ש"מ שמותר לכתחלה ואל כתב מי שיש לו מיחוש בגופו אלו קאמר דא"כ אפי' מבעלים שרי וגם כן לאו בחמונו קאמר דמי שהוא מצונו אל כתב אח"כ דמותר אפי' בסוליס פי' בסנדל שאין לו עקב ותי דהוא עצמו מסיק להתיר בכל ענין ולא זכר שום דעה להחמיר ואמאי ניקום ובחמיר עפי מן אמוראי אלא ודאי דאורחא דמלתא קאמר דאם יש לו איתה צורך שלא לילך יחף כגון שהוא מפונק לעמוד על הארץ דבלא"ה אין לובש בתבש בתי שוקים בזה שרי לכתחלה ומו"מ ז"ל כ' שיש להחמיר למעשה לילך דוקא יחף והביא ראיה מדברי מ"י הללו שכ' דוקא ביש מיחוש ולפע"ד אין שום ראיה מהם ואין לזה מן המנהג, כבר סעיד הר"ן בפי' יה"כ שכן נהגו כל ישראל לילך במיני הללו ומאן דבעי להחמיר יחמיר לעצמו ולא לדרוש בפרק: שיש להחמיר דכן בתי"ה שאין להחמיר בנגע כדי שלא להוציא לעז על הרחבוים וה"ל כן הוא בפרט שהאמוראים עשו כן לכתחלה מי יחמיר וילדיק עצמו יותר מהם אין זה אלא מן המתמיהים: (ג) מותר כל אדם כו'. כדי לבאר ענין זה נעתיק הגורך לם ויתבדר הדין האמת בס"ד כי בה"ג ה"ל וכן בבעלי הסנדל היכא דמפנק לו בבעי למחל לחורבה ואפוקי סיח בתל למקרי בבגור לו בבעי ליכרוך ריפתא לעוקא לו אפוקי לבושא לו כל מאי דצריך ליומיה והיה דחיל למיעל בלא מסאני מבוש עקרב' שרי ליה למיכרך מידי אכרעי' אי"ב מסיים גורבי' ואפיק כל צרכו דאמר שמואל אם מחמת סכנת עקרב מותר וכן נמי בענין מיפנק שרי ליה למסיים גורבי' דהא רב יהודה כפיק ברהיטנא אבל מסאני בין מפנק בין לא מפנק אסי' עכ"ל קשה במ"ש שרי ליה למיכרך מידי כי' מהי מיתי לאסור כיון דלאו מבעל הוא ואל"ל דה"א דאסור מבוש תענוג דהא אחרינן בגמי דלא איכפת לן בתענוג כל שאינו מבעל וכ"ת דהיא גופא קמ"ל בה"ג דלא איכפת לן בתענוג א"כ לא היה לו להתמות שם סכנת עקרב בלא"ה מותר לכל אדם מבוש תענוג ובראיה ניאור דברי הבם ע"ד שכ' הר"ן הברמצין הוקשה לו הרבה בענין הבן מיגים דנקבו בהו הא כיון דלאו מבעל סם הווין מבוש ותי' הר"ן דוקא בשבת שם היתר מבעל הוין מיגים אלו למבוש מבאיה ניה"כ הוין מיגים אלו כמבעל לא למבוש וע"כ אתיא שפיר דברי בה"ג דב' תלוקות יש כאן מבעל אסור לבולם בכל נוונו ניה"כ וכל שהוא דרך מלבוש כגון בתי שוקים של בגד או אבבלאות של בגד מותר כ"ש דבעל דלאו מבעל ולא מבוש בלא איכפת לן בתענוג כל שאינו מבעל וכ"ת דהיא גופא קמ"ל בה"ג ד

הלכות יום הכפורים סימן תריד

תריד דיני סיכה ונעילת הסנדל. ובו ד' סעיפים:

א אסור לסוך אפילו מקצת גופו (א) ואפילו אינו אלא להעביר (ח) הזוהמא אבל אם הוא חולה באפי' אין בו סכנה או שיש לו (ב) חטטין בראשו מותר: ב * גאסור לנעול (ב) סנדל או מנעל (ג) של עור אפילו (ד) קב הקיטע וכיוצא בו אפילו של עץ ומחופה עור אסור (ה) אבל של גמי או של קש (ו) * או של בגד או של שאר מינים (ז) מותר * אפילו לצאת בהם (ח) לר"ה. ומותר לעמוד על (ג) כריס וכסתות (ט) של עור ומ"מ (ד) המחמיר תע"ב (מרדכי דיומא ותס"ד סימן קמ"ט): ג דהחיה (י) כל ל' יום מותרת לנעול את הסנדל (ה) והחולה כיוצא בה אע"פ שאין בו סכנה יוכן מי שיש לו מכה ברגליו: ד ומותר כל אדם (יא) לנעול סנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכנו אם מצוים שם עקרבים או דברים הנושכים. הגה ואם ירדו (ו) גשמים ורולה

באר היטב

(א) הזוהמא. עמ"ש סי' תרי"ג ס"ק ח' בשם הע"ז דאפי' רהילה להעביר הזוהמא נמי אסור. ומדברי המ"א נראה דמותר ברהילה להעביר הזוהמא ע"ש: (ב) סנדל. הולכין מנעל מכע"י והולכין לביהכ"נ יחף. וכתב כ"ח ורחיתי מרבותי שהלכו יחף לגמרי בלא בתי שוקיים. ומ"א וע"ז מתירין לילך בבתי שוקיים וכן נוהגין. וע' ס"ז שהאריך והעלה דלד"ה אין שום איסור לנעול מנעל אפי' לדבר מצוה. ובלבושי בתי שוקיים של בגד או אנפלאות מותר ולית ביה ספק כלל ובעו"ה רבים מהמון עם ואפי' קצת לומדים הולכים בראבוב במנעלים וכשבאים לביהכ"נ הם הולכים ג"כ במנעלים רק כשהגיע למקומו הולך כל זמן שעומד שם ותו לא ואלו בחשיבה יתהלכו ופושעים נקראו אם אינם שומעים לקול מוריהם עכ"ל. ושם"ק ז' מש"ם: (ג) כריס. ובתפלת י"ח אסור לעמוד על שום דבר. מיהוש אפילו בקשים: (ה) והחולה. והכ"מ החמיר בזה עי' א"ז: (ו) גשמים. כ"ז ס"ז נראה דבירידת גשמים צריך איסטנים אבל אם יש שם בארץ רפש וטיט כ"ע באיסטנים בזה ע"ש. ומ"א כתב וצ"ע על מה סמכו עתה להקל דאין כל אדם יכול לומר איסטנים אני במ"ש סי' תר"מ ע"ש ובסדר שלובשין אנפלאות וא"כ אין להם לער כל כך לילך בטיט ורפש ולכן יש למהות אם יודע שיקבלו ע"ש:

משנה ברורה

(א) ואפילו אינו וכו' הזוהמא. ר"ל דאף שהוא שלא בשם תענוג אסור: (ב) חטטין. והיינו דוקא (ג) במקום שנוהגין לסוך בחול אפילו אינם בריא אבל במקום שאין נוהגין לסוך בחול אינם בריא אסור לסוך ע"ג חטטין ובין ביו"ט ובין בשבת דמוכח דהוא משום רפואה וכדלעיל בסימן שכ"ז ס"א בהג"ה: (ג) של עור. אתרווייהו קאי אלא דסנדל הוא (כ) של עור קשה ומנעל הוא של עור רך: (ד) קב הקיטע. שנקטעה רגלו עושה כמין דפוס רגל ויש בה בית קבול קטן ומכניס שם ראש שוקו והוא קרוי קב ומיירי המחבר בעשאו של עור וה"ה אם הוא (נ) של עץ ומחופה עור וכדלקמיה: (ה) אבל של גמי וכו'. דכל שאינו של עור אינו נקרא מנעל אלא מלבוש (ד) ויש מאחרונים שמחמירין בשל עץ אפילו אינו מחופה עור (ה) וכן יש מחמירין שלא לצאת במנעל העשוי מלבדים (שקורין וואליק) ועשוי כמנעל שלנו והוא מגיע על הרגל ואינו מרגיש כלל שהוא יחף ולאו בכלל שינוי הוא (ו) ולפ"ז ה"ה (קאלאשין) של גומא יש להחמיר. והגה אף שאין למהות ביד המקילין אחרי שהשו"ע ורוב אחרונים מקילין בזה מ"מ מי שאפשר לו נכון להחמיר בזה ולילך באנפלאות של בגד כנהוג (ז) אבל אם צריך לצאת החולה נכון יותר שילבשו אלו הלבדים או הקאלאשין ולא מנעלים של עור שיש בהם איסור מדינא משא"כ אלו שהם רק משום הומרא: (ו) או של בגד וכו'. גם בכל זה מיירי כשאינו מחופה עור לא למעלה ולא למטה [אחרונים]: (ז) מותר אפי' לצאת וכו'. ובמנעל דאסור לצאת בו אסור אפילו לטייל בו בבית ממטה למטה [גמרא]: (ח) לר"ה. ר"ל דאף שבכל שבתות השנה אסור לצאת בו לר"ה כיון שאינו דרך מלבוש מ"מ ביוה"כ (ח) כיון שאסור בנעילת הסנדל וא"א לו לנעול מנעל של עור נקרא זה דרך מלבוש לאותו היום: (ט) של עור. שאין זה הנאת דרך נעילה ולא אסרו אלא כשהוא מנעלו ברגליו ומ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה ופר"ח הסכים לדעת הרדב"ז המובא במ"א דאין בית מיהוש כלל (ט) בד"א שלא בשעת תפלת י"ח אבל בשעה שמתפלל תפלת י"ח אסור לעמוד ע"ג כריס וכסתות אפילו אינן של עור משום שנראה כמתגאה אם יעמוד או על כו"כ ואפילו (י) אינן גבוהין ג"ט. אבל מותר לעמוד (יא) כשהוא אינו מלוגן על מעט עשבים להפסיק בין הקרקע: (י) כל שלשים יום. דעד אותו הזמן הגינה קשה לה וכן לחולה או למי שיש לו מכה לבולס הגינה קשה להם: (יא) לנעול סנדל מחמת עקרב. ואפילו אינו

שיערי תשובה

(נשו"ע) אפיר לנעול כו'. וכתב בפא"ח ח"ב סי' ל"ד במנעלים של לבדים יש ליזהר שלא לילך בע"ב וי"כ אין לפיל סי' תקנ"ד שבאתי דברין בזה:

ביאור הלכה

* אסור לנעול וכו'. וע"כ צריך לתלות מכע"י [מ"א] והייט שגם בזה צריך ליתן טעם תוספות קודם בין הסמכות כמו בלאכילה וכ"ה בראיה וסיכה ותשמיש [כ"מ בפמ"ג ופשוט]. כתב הרמב"ם דאפילו לנעול מנעל ברגל אחד אסור וכמו שאסור בראיה אחד: * או של בגד. ואפילו אם הוא עשוי כתחוות מנעל ממש בצורתו כיון שאין בו עור לא למעלה ולא למטה וכ"ש פוזמקות שלנו דשרי כן מוכח מן הפוסקים. ולא הסתקתי דעת הכ"ח המחמיר לילך יחף בדעת הפמ"א והט"ז להקל בזה והפתיקום האחרונים: * אפילו לצאת בהם לר"ה. עיין מ"ב ועיין במ"א שהביא בשם הכ"ח דדעתו דיש לחוש לשיטת הפוסקים המחמירין שלא לצאת בר"ה וכן במנהגי אחר שאינו מעורב לאחרי דלאו מנעל הם א"כ הוי כמשא וא"כ גם באנפלאות יש להחמיר ומשמע שם דדוקא אם הוא עשוי בצורת מנעל אלא שהמ"א סייס ע"ז דאנן נוהגים בדעת הר"ן בזה וכמ"ש הכרתו במ"ב ולפי דברי הט"ז אין אנו צריכין לכל זה דדעתו דבאנפלאות של בגד דדרך מלבוש הוא מותר לכו"פ לצאת בהם לר"ה אף דאלו מנעל הוא ולפ"ז פשוט דה"ה לבדים שהם ג"כ דרך מלבוש לאנשים ג"כ בודאי לא בכלל משא הם אפילו בשבת אלא שבזה"כ חוכך בשע"ת בהם להחמיר מעשם דאין מרגיש בהם פחי

א בריית יומא פ"ד ב כ"ם הרא"ם שם ג הרי"ף ורא"ם ממסקנ' דגמ' פ"ח ד מבנה שם ע"ג וכרי' אלעזר ה הסכמת הפוס' ו רמב"ם בפ"ג מדין הטיה ר"י ז רמב"ם שם והטור מהא דשמואל שם

שער הציון

(א) הה"ח: (ב) רש"י יבמות ק"כ: (ג) דגם בקיטע שייך זה וכדאיתא ביבמות דף ק"ג; (ד) א"ר פ"ם: (ה) שע"ת לפיל בסימן תקנ"ד בשם פמ"ג ע"ש ועיין בבגדת מתם סופר שכתב שבבריו בטוים ופ"ב עלתו כשילך בדרוב יגן בלבדים רבים בתוכן שירגים הקרקע למטה ברגליו ומרגיש שהוא יחף: (ו) הו"ח ופשוט: (ז) שם: (ח) בר"ן ביומא: (ט) מ"א: (י) פמ"ג והגר"ז ומהה"ש דבבריס וכסתות הוא דרך נחוק; (יא) חדי אדם ופשוט דבוה לא שייך נחוק כלל:

ב מי שהיה מהלך וכו'. סס (דף ע"ב) ואם היה מהלך בכתפו ונפלה רוחן בדרכו ואותו משא: ומדיחה אשה ידה לתוך כדי מים ומתנת פת לתינוק. סס לשב"ג אומר מדיחה האשה ידה לתוך כדי מים. [ד] והרחולה רוחן בדרכו אע"פ שאינו מסוכן. וכל חייבי טבילות הטובלין בדרכן בין [ה] בתשיעה באב בין ביום"כ: **ג** מי שראה קרי בזמן הזה ביום"כ. אם לח הוא מקנח במפה ודיו. ואם יבש הוא או שנתלבלך רוחן מקומות המהלכין בלבד ומתפלל. ואסור לו לדרוש [ו] כל נושי או למכול. שאין הטובל בזמן הזה טהור מפני טומאת מת ואין הרחיצה מקרי לתפלה בזמן הזה אלא מנהג ואין מנהג לבטל דבר האסור אלא לאסור את המותר. ולא אמרו שהרואה קרי ביום"כ טובל אלא כשתקנו טבילה לבעלי קריין וכבר בארנו בטבלה תקנה זו: **ד** מים שהוא לח ביותר כדי שיניח אדם ידו עליו ותעלה בה לחלוחית שאם הדביק אותה לידו האחרת תדבק בה לחלוחית אסור לישב [ז] עליו. לא ימלא אדם כלי חרש מים ויצטנן כו שהמים נוזלים מדפניו. אפילו כלי מתכות אסור שמא ינתזו מים על בשרו. ומותר להצטנן בפירות: **ה** לוקח אדם מטפחת [ח] מערב יום"כ ושורה אותה במים ומגביה מעט ומניחה תחת הבגדים ולמחר מעבירה על פניו ואינו חושש ואע"פ שיש בה קור הרבה: **ו** המהלך להקביל פני רבו או פני אביו או מי שהוא גדול ממני בחכמה או לקרות בבית המדרש עובר במים עד צוארו ואינו חושש ועושה מצוה שהלך לעשותה וחוזר במים למקומו. שאם לא תתיר לו לחזור אינו הולך ונמצא נכשל מן המצוה. וכן המהלך לשמור פירותיו עובר במים עד צוארו ואינו חושש ובלבד שלא יוציאו ידיהם מתחת שולי מעילותם כדרך שעושין בחול: **ז** אסור לנעול מנעל וסנדל אפילו ברגלו אחת. ומותר

ב [ג] מי שהיה מלובלך בצואה או טיט רוחץ מקום הטנופת בדרכו ואינו חושש. [ג] ומדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לתינוק. [ד] והרחולה רוחץ בדרכו אע"פ שאינו מסוכן. וכל חייבי טבילות טובלין בדרכן בין [ה] בתשיעה באב בין ביום"כ: **ג** מי שראה קרי בזמן הזה ביום"כ. אם לח הוא מקנח במפה ודיו. ואם יבש הוא או שנתלבלך רוחן מקומות המהלכין בלבד ומתפלל. ואסור לו לדרוש [ו] כל נושי או למכול. שאין הטובל בזמן הזה טהור מפני טומאת מת ואין הרחיצה מקרי לתפלה בזמן הזה אלא מנהג ואין מנהג לבטל דבר האסור אלא לאסור את המותר. ולא אמרו שהרואה קרי ביום"כ טובל אלא כשתקנו טבילה לבעלי קריין וכבר בארנו בטבלה תקנה זו: **ד** מים שהוא לח ביותר כדי שיניח אדם ידו עליו ותעלה בה לחלוחית שאם הדביק אותה לידו האחרת תדבק בה לחלוחית אסור לישב [ז] עליו. לא ימלא אדם כלי חרש מים ויצטנן כו שהמים נוזלים מדפניו. אפילו כלי מתכות אסור שמא ינתזו מים על בשרו. ומותר להצטנן בפירות: **ה** לוקח אדם מטפחת [ח] מערב יום"כ ושורה אותה במים ומגביה מעט ומניחה תחת הבגדים ולמחר מעבירה על פניו ואינו חושש ואע"פ שיש בה קור הרבה: **ו** המהלך להקביל פני רבו או פני אביו או מי שהוא גדול ממני בחכמה או לקרות בבית המדרש עובר במים עד צוארו ואינו חושש ועושה מצוה שהלך לעשותה וחוזר במים למקומו. שאם לא תתיר לו לחזור אינו הולך ונמצא נכשל מן המצוה. וכן המהלך לשמור פירותיו עובר במים עד צוארו ואינו חושש ובלבד שלא יוציאו ידיהם מתחת שולי מעילותם כדרך שעושין בחול: **ז** אסור לנעול מנעל וסנדל אפילו ברגלו אחת. ומותר

א מזר מימן מ"ג מת"ג לתרן מקר: ב מזר ומת"ג מס: ג מזר מימן מרמ"ד מס"ג מס:

לחם משנה

פ"ג ב ומדיחה אשה ידה לתוך כדי מים ומתנת פת לתינוק. בגמרא (דף ע"ז) אמרו משום שינהא ומיגרא ר"ח דוקא בשורה [בלחם הבלקח] בידים [אלא מלגן] שמרגיח. והתוספות פירשו בענין אחר ומעבר בתוספות דלפי פירושם אין אנו גזרינן לייחר לחותה דוקא דשה לייחה מצוה בימים. אבל ולפי פירוש רש"י ז"ל דבאי דוקא בל אמרינן מנו ומנו אלא מקשה קלת על דבריו ז"ל דבהלכות תפלה פ"ד בהאכל תפילה אחרים לא משמע דמיים לדוקא דשה מדלא הזכיר עיקרי על הדיבים אלא שמתיים בלבלבה הטוב ז"ל בתורה מיים סימן ד' דלהעביר דוקא דשה שעליהם צריך לעבור עליהם אלא שמתיים ונתקה ליה מהה לאמר רבי נתן בא' מ' שבלים (דף ק"מ) בת תורין הוא זו ומדלבינו ז"ל לא בהכיר בן בהל' שפלה משמע דאלא דשה לדוקא אמנו דוקא דשה מצוה ביומא וה"ב כיון שהוא סובר כן לא היה לו לכתוב אלא דיקא דמדיחה אשה ידה לתוך וכו' שהוא בא על אמנו הטורם דקאמרו משום שינהא ומיגרא רש"י ז"ל טו' דוקא דשה על אחרים ואם הוא מעבר אפרים קשה אפי' לגדיהו אין לאסר דוקא דשה: **ו** כבר ביאר אמרו בהלכות יסודי התורה:

ה לוקח אדם מטפחת וכו'. קשה מוכח דבגמרא (דף ע"מ) חלקו בין תשעה באב ליום"כ לגבר אם דביום"כ יעשה בתוך בגדים עבודה מעבר מעמוד דלא ליחי לידי איסור מחיצה אבל אין לריך לעמוד בגדים בכרך יום"כ לפי גידולם הכי"ף ז"ל והיום גידולם רבים ואם כן לתה דבינו ז"ל בפ"ה מהל' מעוות נבי הטבה בתב לא הזכיר זה אלא סתם ואמר בתשעה באב אסור בנחילה ביום"כ טים לו לתלק בדבריהם וכן הלק בהדים הכי"ף ז"ל בפ' יום"כ ומפ"ג דבסוב

סנדל עוד

ומדיחה אשה ידה לתוך עד בין ביום"כ. בפס' חולין פרק בל הבשר (דף ק"ז) וש' מהרל דיומא (דף ע"ז): וכל חייבי טבילה עד דיום כבמרים. בריימתא היא פרק בתרא דיומא (דף פ"מ): מי שראה קרי עד בתלם הקנה זו. סוף מס' יומא ומרן מי שתה (דף כ"ב) וכ"ב ר"י תלמס ז"ל בהלכות: מים שהוא לח ביותר עד ולתוך בתים. פ' בתרא דיומא (דף ע"מ):

הגהות מיימוניות

[ב] בסמוך מסק ר"ת שבותר לרחוץ הידים בבקר שאין לך מים ובצואה יותר מן חידים בבקר דק יהיר שלא יתכוין להנאת הרחצה בראיתא בפרק שבונה שדים רעה שורה על הידים ואין רשאי ליגע לא לפיו ולא לעיניו ולא להאכלו בראיתא תתם והתיא דטרוחה אשה בהלך לדרשה ומם מבוחר שמאיל במדינה מוחרין מדי אלא מבא מחבלין ובמ"ם רבינו ומם לבינה הלך מזלין לחומרא. ול"ל מדבריי רבינו ול"ב בל' יעקב ן' נאלוס ז"ל:

וכן המהלך לשמור וכו'. סס שומרי נטע עובדין עד שאמרן בדמים ומיקן מוסמין: ובלבד אלא יפיאלו וכו'. סס מהו לתעבר לתמאל שמתמאל אמרו ליה עובר ובלבד אלא יוצים יהו מחמת שמה חלוקו:

ז אסור לנעול מנעל וכו'. זה פשוט ומבואר בגמרא שמטיל ברגלו אחת אסור: ומותר

בין אלא בין מסיר אסיר אלי מעמא מוסמא אחת רב אמר אמר לאפילו בסא דבסמא אסיר אלי מעמא אחי לאחרנוי. ובכלבות מרבנו אחת יקחשמו המים בבתוכו ויחזא על בשרו:

ומותר לאמן וכו'. סס אמר רב יהודה מותר להנשק בטילות:

ח לוקח אדם מטפחת וכו'. סס ובכלבות קרוב לגשן רבינו:

ו המהלך להקביל וכו'. סס (דף ע"ב) אל' הרוצה להקביל פני רבו לו פני מבינו לו אני מי שגדול ממנו בחכמה שובר במים עד שיגיע ואינו מוסס וכן מבואר בהלך לדרשה ומם מבוחר שמאיל במדינה מוחרין מדי אלא מבא מחבלין ובמ"ם רבינו ומם לבינה הלך מזלין לחומרא. ול"ל מדבריי רבינו ול"ב בל' יעקב ן' נאלוס ז"ל:

וכן המהלך לשמור וכו'. סס שומרי נטע עובדין עד שאמרן בדמים ומיקן מוסמין: ובלבד אלא יפיאלו וכו'. סס מהו לתעבר לתמאל שמתמאל אמרו ליה עובר ובלבד אלא יוצים יהו מחמת שמה חלוקו:

ז אסור לנעול מנעל וכו'. זה פשוט ומבואר בגמרא שמטיל ברגלו אחת אסור: ומותר

בדבוס וחיילים ומסיקנא דבעבר חשמה בלא טורה בחים וכו' והלי דלמו דבני הרי"ף ז"ל אלא ס"ם הוא אי אוס הגבה מלחה מלמיד שמוסס בדבריים הם בחיים בל הגדיבסא שבהב רש"י ז"ל שעמע ודבני הרי"ף ז"ל בס בגיבסא דאיה ליה לבמ"ל ובס דבריים חלוקים בהבה וס"ב ולאי דבר ומסיקנא שבחוב שם בחי סומר הגיבסא שבחב הרי"ף ז"ל קודם וטולאי דלאו דבני הרי"ף ז"ל הם ובדבוס קשמלינה ליחא ובהלי דבעה הרי"ף ז"ל הוא דבעבר חשמה בלא טורה בחים ולא יעבה בחין בלים עגולים ובזה"ב יעבה בחין בלים עגולים. ומו קבינ דבמ' מקום שהבו (דף ל"ד) אמרו אין בין חשמה בלא ליום"ב אלא ס"ם שם ספבו אסור וכו' ומשמע בחם בגמרא דלבל הדבריים טוים דבל איסור דמיבה ביום"ב אלא בחשמה בלא והא אינה בל דבין לגיבן בעבל' אסלה חשמע דאינה לרוח בעבר בלים עגולים מבא"ב בחשמה בלא דאין לגיבן בעבל' בחין בלים עגולים מינו בא לא בבים אלא דמה שגיבן בחין בלים עגולים בעבר יום"ב הוא אסור לא אינה אלא איסור סחיפה מבא"ב בחשמה בלא שהוא בחין בלים עגולים בעבר יום"ב הוא המלוק אינו אלא איסור דבלאבה ובהי בבר בבריאתו אמרת דים הילוק בין הבשה בלא ליום"ב אבה אסור בבלאבה בחי מוחר וא"ב דין זה בבלל. ולקוטיו קמיותא י"ל בדוחק דבגמרא אמרו אם איסור בחים לן ולוחביר סחיפה וכו' ובגבר בבינו ז"ל ביה"ק אם היה אמרה לן בחשמה בלא שבה בלים עגולים ובזה"ב שורה בחים ומלי דהוא אמרה בחשמה בלא היה אמרה לן אלא אלי אמרה ביום"ב דבורים בחים בלא אבה בלים עגולים בחים בלא קבה לן דבא אלא איסור סחיפה ובא"ב היה לן להבוון יום"ב לחשמה בלא לבר אבה בלים ובינו דבס

טיו בורים לבבוות יום"ב לחשמה בלא לבר אבה בלים ז"ל דבס אוים ובחבק:

ומותר

הגהות מיימוניות

[ב] בסמוך מסק ר"ת שבותר לרחוץ הידים בבקר שאין לך מים ובצואה יותר מן חידים בבקר דק יהיר שלא יתכוין להנאת הרחצה בראיתא בפרק שבונה שדים רעה שורה על הידים ואין רשאי ליגע לא לפיו ולא לעיניו ולא להאכלו בראיתא תתם והתיא דטרוחה אשה בהלך לדרשה ומם מבוחר שמאיל במדינה מוחרין מדי אלא מבא מחבלין ובמ"ם רבינו ומם לבינה הלך מזלין לחומרא. ול"ל מדבריי רבינו ול"ב בל' יעקב ן' נאלוס ז"ל:

בראיתא פרק בל הבשר וכן פסקו בל רבותינו אחריו וחלתי רבינו המחבר ז"ל בבאור בהלכות תפלה פ"ו. פירוש רש"ם גריב"א שאם חסיר רגליו מותר לרחוץ ידיו משום הכן לקראת ובו' ונראה לראב"ן ולרבינו שמחה ולרבינו יהודה דאף בבמים אף אם לא שפיף רשיך ביה הבון ובתב רא"ם דהבן העולה לרחוץ בחבל ידיו ובתב בכלל של דבר בל שאין מתכוין להנאת רחצה אלא לקנות מלבלך ומינוף שרי ובתב בס"ה דאין חלוק בכ"ם שהוא בין בגופו בין ברגליו דתניא בתוספתא אמר רשב"ג היו רגליו מלובלכות בטיט ובוחות מריחן במים בדי שלא יטנפו בליו ואין חלוק בדבר: [ג] [שם בגמר כתב נאון מי שהוא אפסים ומדיך לקבת מבינו בחים ואין דעתו מיושבת עליו בל חיוב עד שיקבה יבול לקבה ביום"ב ובו' ע"ש]; [ד] תנא דבי מנשה: [ד] אפילו בא מן הדרך היו רגליו בחות קאמר בירושלמי דס"ק דתעניה שהרה רבי אחא שמותר לרחוץ בחים: [ה] ר"י פסק דלא קי"ל בהריתא חבינא מן הבהנים דשליב בס"ק דתעניה אמר בהבהנים דשליב בס"ק דתעניה ואמר בדאי היא ביה אלהינו לאבד. עליו עונה אחת דהבי פסיק בירושלמי פ"ב דביבה בגרסינן חזרה רבי לוי בהריתא דבי חבינא מן הבהנים דשליב ובתב אם אין לה מבאי בלילה לדחוץ ולחוף ערב לשמה באב בדי שיהא נקל לחוף עדיין קבה ליל מחאי השעה באב ולשבול. בספר תרומה הארוך קבה יחתר אבל ביום"ב לא מליבי ר"ח מן הבהנים ואולי יכולני לומר שאף רעה רבינו המחבר בפירוש ר"י שהרי בהלכות תשעה באב לא זכר בפבילה זו בלום ושמא המעתיקים שנו בבאן וכתבו בלשון הבריתא וראב"ה פסק בבריתא ולשונה ולא הזכיר להחיא דבבי הבינא שוב מבאתי בתוספות ביבה פ"ב דלדידן אסור אף יום"ב תחיל ואין לנו מהרחה ואינה מובלת אלא לבעלה ובהרי יום"ב אסור בתשבים חמשה: [ו] וכן חזיר [illegible] א"ם בשבשאל על בהן הרגיל לדרוץ אותו בכל יום בשאר יבות השנה שגם ביום"ב מותר לרחצו וכן תשיב ר"ת דאסור לבבל דהא דאמר רבי אבי בסוף יומא לס"ד מבילת בוכבת מצוה ואגן לא קי"ל הבי ועוד בתב בעמא שבעמוד שבתנא בר"י בן בחיא דאמר בשבר [illegible] אפילו רבים לבי שבולעין הרבה הבשבשאין בתם מולמים בה בשבר ובתבה חתם אביי ובפוחא על בבת לתפיה ע"ב: [illegible] ר"ש בשבר יש אומר [illegible]

יש שאמר על בבת לתפיה אבל זה בשאינו צריך אלא לבר בבמבי פיבוה ולבלוך דבדן בבבמבר לעיל ואגן אין לנו אפילו לבר שבא יחמבה ע"ב:

ומותר לצאת בסנדל של שעם [פ] ושל גמי ויוצא בהן. וכורך אדם בגד על רגליו ויוצא בו [י] שהרי קושי הארץ מניע לרגליו ומרגיש שרוא יחף. התינוקות אע"פ שהן מותרין באכילה ובשתייה [כ] ורחיצה וסיכה "מונעין אותן ממנעל וסנדל: ח מותר "לכל אדם לנעול את הסנדל "בחצות עקרב וכיוצא בה כדי שלא תשכנו. והרחיה מותרת לנעול את הסנדל משום צנה [ג] כל שלשים יום. והחולה כיוצא בה אע"פ שאין שם סכנה: ט אמר "לסוך מקצת גופו [פ] ככל גופו בין סיכה של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג. ואם היה חולה אף על פי שאין בו סכנה או שיש לו חטטין בראשו סך בדרכו ואינו חושש: י יש מקומות "שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכפורים כדי שיהיה לו בושת פנים מאשתו ולא יבוא לידי תשמיש והמטה. ויש מקומות [כ] שנהגו שלא להדליק שמא יראה אשתו ותשא חן בעיניו ויבא לידי תשמיש. ואם חל יום הכפורים להיות בשבת חייבין הכל להדליק בכל מקום שהדלקת נר בשבת חובה: (סליק הלכות שביתת עשור)

ומותר לצאת בסנדל של שעם וכו'. פס (דף פ"ב) כשם ריב"ל שהחיר לצאת בסנדל של שעם. ר"ל יחנאלה כהלכות. ויש מי שאסר לצאת בהן לר"ם בין בשבתם בין ביום"ב משום ליפוי כוונסה מין דלתו מעשל מיכו ואין זה מיקר אלא מותר לצאת בהן וכן מרשה מן הכלבות ומקצת אחרונים ז"ל:

וכורך אדם בגד וכו'. גם זה שם ובהלכות רנ"ק כל רגל הוצם כריך שדרגא אכרביה ומיק: התינוקות אע"פ שהן מותרין וכו'. פס (דף פ"ח): ע"ל מיסקנא מותרין בכלן מ. מפנעל וסנדל. ופס מבוטל שהשם מפני שאסר דברים כאכסין מותר ורוחלין אותו רגלו ומנעל אבל נגעילת הסנדל אסורין דברון דאין בהן גדולין גזרו בהן הכמים:

ח מותר לנעול וכו'. פס אמר שמואל אם מחמת עקרב מותר:

והרחיה מותרת לנעול וכו'. כמשנה (דף פ"ג) המלך וכלכה ירחצו את פניהם וכחיה מצטל אם בסנדל דברי ר"מ וחכמים אוסרין ואמרו בגמרא (דף פ"ח) דשמעיה דר' אליעזר בחיה מסוס נתה ופס מכחר שחכמים אוסרים אחולה משנה קיימי אליע מלך לרחון אריכם אוסרין. ודעת ההלכות שהלכה כר"א נבטלן הוא ופירנו בגמרא דברי וכן דעת רבנו חה דעת הרמב"ן ז"ל ופיקר. ופירש רבינו שהיא נקרעת היים כל אבנים אבל אבל אמו אמן היא בחלה שלון

ומותר לצאת בסנדל של שעם וכו'. הרי"ף ז"ל ההלכות כרבים נפיש בל אחל של שעם ופשיטא לאיתרמא ובחב שם כר"ן ז"ל דאיתי ליה דבגל עץ הוי מנעל ושל שעם וקש לא הוי מנעל וקשה על הרן ז"ל מאין לי מל דברי הרי"ף ז"ל כן דאם לא הגיר אלא היתר בגל שעם ושל קש ומי אסר ע דבגל כן לוס ליה דרש"י ז"ל אומר דאיתי ליה דרש"י ז"ל דאסור לצאת ביוה"כ והו קשים על הרי"ף ז"ל פ"ם בגמרא (דף פ"ח): דר"ש מנעל הוא מנעל דעלהו מיקרו מנעל וא"ל אסר לצאת ביוה"כ וכבר הקשה ע הרב בעל המאור כן והרמב"ן ז"ל בספר הסלהמות הארוך בחיבון קושיא ע והחולה מדברי הוא דר' יוסי ור"מ סלהו אית לה דהוי מנעל בין של עץ בין של קש ורבנן דאסרי בגל שעם והוא הדין בגל עץ אית לה כרבנן דאליע אר"מ בקרק בתה אמה דאמרו שם (דף פ"ו) על מה אתבר ר"ע בבריתה דסנדל של סיידין שמא מדרש ויוצאין בו בשבת וחולין בו דלא הודו ופירשו בגמרא דלא הודו ע הייט ר' יוחנן בן ברי וכולהו אמוראי ס"ל בן מודי אית לה לה. וקשה מדבר דהוא ז"ל עצמו בכריתה שם מסיעת דמתלגת של שיפה ושל קש דבכרקא קחת לשוכה (דף פ"ו) ודף כ) דליה כלכתא כר"ש בן מודי דמשמע מהתם סניף דבכל כלי קש ושיפה אסולו מילי דלאו מרמייהו לעשות מקש דמשמע הכלאי לחדרים מדרש והכלאי לאת לעמ. ועוד דבר"ש בן מדי קר הכשרם לא ליפתא כיון שלאיע של עור דבגמרא ברק בתה אמה (דף פ"ו) מעמע דמדמה ליה לסנדל של סיידין וכיון דר' יוחנן אית ליה דסנדל של סיידין דאיע מעמא ר"ה בקר הקשה ואלא קולא דקר הקשה מכמה כיוכא לאית ליה כיון קיבול כדאיתא בגמראיתין (דף פ"ה) והכיולה הרי"ף ז"ל בפרק בתה אמה ולא כר"ש בן מדי אע"ג דאית ליה כיון קיבול בחיתין הוכי מסוי ליה מגא דהקשה אבוי בפרק יוה"כ הכיון דאין אליע מרת מנעל אע"ג דאית ליה כיון קיבול כמיתין לא מגא דמעמא. ועוד קשה על רבינו ז"ל דהלך בעיתם הרי"ף ז"ל אי מסרש בן מדברי הרי"ף ז"ל כדאיתה הרמב"ן ז"ל דהוא נהדיא ספק בפרק כ"ה מהלכות אלים דלא הרי"ם בן מדי בסנדל של סיידין דקמא מדרש ובן קר הקשה ואם כן אפשר דהנהו רבנן דאסרי בגל שעם דאית ליה בר"ש בן מדי דהיינו לא הודו ע דר' יוסי אי אמאר דהוא קו"ל בדבא דאמר דר' יוסי אי אית ליה דהוי מנעל ומש"ה אסר לצאת ביוה"כ ולא קו"ל כותיה מ"מ איך כתב הרמב"ן ז"ל דאם בהלכות סנדרי בלי אמר אמר לצאת ביוה"כ דלא הוי מנעל ומשמע דלא אית ליה דאמר יוסי אי אית ליה דהוי מנעל ומש"ה אסר לצאת ביוה"כ ולא קו"ל כותיה מ"מ איך כתב הרמב"ן ז"ל דאם בהלכות סנדרי בלי אמר אמר לצאת ביוה"כ דלא ה

הלכות תשעה באב סימן תקנד

ס"ג: י (כא) נ"נוטל אדם ידיו שחרית וצריך ליזהר שלא יטול ידיו אלא עד סוף קשרי אצבעותיו: יא פ"ולאחר שניגב ידיו ועדיין לחות קצת (כב) מעבירם על עיניו צ"ואם היה לפלוף על גבי עיניו ודרכו לרחצם במים רוחץ ומעבירו ואינו חושש דהוה ליה במיט וכצואה שרוחץ בדרכו ואינו חושש: יב ק"ההולך להקביל (כג) פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו או לצרכי מצוה עובר במים עד צוארו ואינו חושש (כד) ר"וכן בחזרה מותר: יג ש"ההולך (כה) לשמור פירותיו עובר במים עד צוארו ואינו חושש אבל בחזרה אסור: יד ת"והבא מן הדרך ורגליו (כו) כהות מותר לרחוץ במים. הגה ומותר לשרות מפה במים בערב ע"ב ומוליאה מן המים (כז) והיא (י) מתנגבת ומקנח בה פניו ידיו ורגליו אפילו אינו עושה רק לתענוג שרי כיון שהיא נגובה (עור): טו (כד) * א"סיכה (כט) אינה אסורה אלא של תענוג אבל מי שיש לו חטטין בראשו שר כדרכו ואינו חושש: טז ב"נעילת הסנדל דוקא של עור (ל) אבל של בגד או של עץ או של שעם (פי' קליפי עץ) וגמי מותר (לא) י"ושל עץ מחופה עור (יא) אסור: יז ד"אבל ומנודה שמהלכים (יב) (לב) בדרך

ערי"ף ורא"ש ורמב"ם בה' יו"ב ג עור ר"ל פי' שפ"ב ד ירוש' בפ"ק דתענית וכתבוהו ערי"ף ורא"ש

באר היטב

כדאיתא בעור מ"א: (י) מתנגבת. עד שאין בה טופח ע"מ להטפיח ב"ח מ"א: (יא) אסור. כתב הט"ז כ"ש שיש לאסור אותן שיש להם בתי שוקיים של עור דהיינו גם מה שעל הרגליים של עור וגם אותן שהן של בגד רק שהשולים של עור אסור עכ"ל וב"ח מחמיר ליתן יקף לגמרי מ"א. ואע"פ שאסור בע"ב בנעילת הסנדל מ"מ מברכין שעשה לי כל צרכי והאר"י ז"ל פסק שלא לברך: (יב) בדרך. הטעם דטורח גדול הוא לילך דרך רחוק יקף אבל כשהולך לשדה סמוך לעיר אסור לגעול וה"ה לבית הקברות אא"כ יש טיט ורפש או בין הא"י וג"ל דכשיושב על העגלה או רוכב צריך לחלוץ אפילו בדרך רחוק מ"א.

שערי תשובה

במים ויקנת הדים בלבור לו בכל מידי דמנקי פכ"ל ומ"ש שכתב דבע"י של כהן לדוכן ביה"כ צריך פי' חיבור סיד עם הרוח כיון שהוא מן הדין כו' ומקוהו יבואר לי"ה: (כא) בסולך להקביל כו'. ומי' בשטי"ח ח"ה הפלה שאיט חייב לעמוד לפני רבו בע"ב. ובר"י כתב בשם ב"י ח"ב שמקשה על דבריו ומסיק לחייב ע"ש ובמת"ב כתב שמנהג פשוט בא"י ובח"ל דבע"ב קמים בפני רבם ות"ת בבאחר ימים אלא שאין רא' מהמנהג שיהיו כתורת חיוב ע"ש: (יא) אסור. עבה"ע ומי' בפ"מ ח"ב סי' כ"ח שיש להחמיר לאלת בע"ב ויוה"כ במנעל הטשוי מלבדים ופשוט כמדת מנעל שלנו ומנין ואיט

וכתב עע"ז דבכל מקום שצריך למנעלים יתן עפר במנעלים ע"ש:

משנה ברורה

סי' תרי"ג ס"ג. וע"ש במ"ב מה שהעתקנו בשם האחרונים בזה ושייך גם לכאן: (כא) מוסל אדם ידיו שחרית. משום רוח רעה הטורה של הידים דהו"ל כמלוכלך בטיט וכצואה דמותר כ"כ הב"י בסי' תרי"ג וע"ש בביאור הגר"א שמפקפק על זה ולכן נ"ל שלא יברך מנט"י בשחרית אחר הנטילה רק אחר שעשה צרכיו יטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ואז יברך מנט"י משום תפלה ועיין בספר מטה יהודא שכתב דמותר לרחוץ ידיו אף לתפלת המנחה דהוי כמקבל פני השכינה וכטבילת מצוה שהתירו: (כב) ומעבירה על עיניו. וה"ה (כו) על פניו ידיו ורגליו כיון דאין בה טופח ע"מ להטפיח וכ"ז דוקא בדרך העברה אבל לרחצם בהדיא לא. מי שהוא חיסשנים וצריך לקנח פניו במים ואין דעתו מיושבת עליו כל היום עד שיקנח במים (כז) יקנח אבל אחר כל אדם אסור: (כב) פני רבו וכו'. אפילו (כה) בחול דאף דאיכא ליכא להקביל פניו בחול אמ"מ מצוה איכא (כט) שמא ישמע ממנו איזה ד"ת. ודוקא תלמיד ההולך אצל הרב (ל) אבל ילך הרב אצל תלמיד לא התירו לעבור במים שאם יצטרך לו תלמידו ילך הוא אצל רבו (לא) זכן בשניהן שוין ג"כ אסור: (כד) וכן בחזרה מותר. דאם יהא אסור לחזור יתנע מלילך לדבר מצוה: (כה) לשמור פירותיו. והתירו בזה (לב) מפני הפסד ממון וע"כ בחזרה לליכא בזה משום הפסד (לג) אסור: (כו) כהות וכו'. היינו שהיו שייפים מחמת עורה הדרך מותר (לד) שאין זה מהמת תענוג אלא לרפואה לחזקם: (כז) והיא מתנגבת. עד שאין בה (לה) טופח ע"מ להטפיח הא לא"ה אסור: (כח) סיכה וכו'. סיכה מיקרי בדבר שדרכו לסוך בו כגון בשמן או (לו) בחלב בבורית וכה"ג: (כט) אינה אסורה אלא וכו'. ואסור (לז) אפילו לסוך אבר אחד כדלקמן בסימן תרי"ד גבי יוה"כ. כלה אחר נשואיה כל שבעים יום מותרת לרחוץ פניה (לח) וכן לסוך כדי שלא תתגנה על בעלה: (ל) אבל של בגד או של עץ וכו'. ר"ל אע"ג דמגין על רגלו וגם עשוי בצורת מנעל ממש שרי דלא נקרא מנעל אלא של עור: (לא) ושל עץ מחופה עור. מלמעלה ואף דהשולים הם ג"כ של עץ מ"מ אסור. וה"ה אם היה של בגד ומחופה בעור מלמעלה או השולים הם של עור אסור ועיין בשע"ת [אחרונים]. והגה אע"פ שאסור בע"ב וביוה"כ בנעילת הסנדל מ"מ הסכימו (לט) הרבה אחרונים שיוכל לברך ברכת שעשה לי כל צרכי: (לב) בדרך. כתב המ"א הטעם דטורח גדול הוא לילך יקף דרך רחוק אבל כשהולך לשדה סמוך לעיר (מ) אסור לגעול וה"ה לבית הקברות אא"כ יש טיט ורפש או בין העכו"ם ולפ"ז כשיושב

ביאור הלכה

מיאע"ע בכ"ל: * סיכה וכו' אלא של תענוג. ולפ"ז פשוט דלהעביר את הזוהמא מותר במבואר בסימן תקע"ה ס"ג לגבי ת"ל וכן גבי תכילות כיו"ד סימן שפ"א וכמו שהעתיק הגר"א מירושלמי מפורש בסימן תרי"ד ע"ש וכי"ל להתחבר להעתיק בזה הלשון שכתב בעלמו ביו"ד סימן שפ"א להעביר את הזוהמא מותר ואל"ל משום רפואה כגון שיש לו חטטין בראשו אלא שקילר בלשונו וכ"כ הלח"מ בהלכות תענית פ"ה הלכה יו"ד וכ"מ מהגר"א בסימן זה ודלא כמשה יהודא אר"ל דלהעביר הזוהמא אסור ואילו מהא דאיתא בפסחים ל"ד אין בין ע"כ ליוה"כ אלא שזה פסיקו אסור וזה מותר ע"ש ודעתו דבריית שהוכא בכלי שלינ של הבריית שהוכא בירושלמי וכאמת בודאי אין לדחות בריית שהוכא בפשיטות בירושלמי בכמה מקומות מחמת איזה דקדוק וכאמת לאו ראיה היא כלל דהכונה דהבריים שאסרו בע"כ כגון לאילה וסיכה אסרו אפילו לרחוץ אבר אחד כגון להושיט אצבע במים או לסוך אותו כמו ביוה"כ ודוקא בהסיכה הוא של תענוג אבל סיכה שאינה של תענוג

ע ר"ל בשם הפסקי' הפוסקים פ טור בשם הירושלמי כפי גירסתו ופירושו צ שם בשם הרי"ן נאות וכ"כ הרמב"ן בת"ה ק בריי' יומא ע"ז ר מהא דרב יוסף שם ש מהא דרבא שם ת טור בשם הירושלמי שם א בריי' יומא שם ב ממשמעו' הגמ' שם ע"ת וכ"פ

שער הציון

(כו) מטה יהודא: (כז) ב"י בשם הרא"ש והטור לקמן בסימן תרי"ג ולא כהלבוש דאסר כאן מטעם הסברא אלא דאיתא [מטה יהודא]: (כח) מ"א: (כט) פמ"ג: (ל) לקמן בסימן תרי"ג: (לא) מ"א ופר"ח שם: (לב) מ"א: (לג) פמ"ג: (לד) לבוש: (לה) אחרונים: (לו) עיין ביומא דף ע"ז ע"ב בתו"י ד"ה מגין וכו': (לז) כן מוכח בפסחים ל"ד ע"ב מי"ש: (לח) לענין דחילה מוזכר לקמן תרי"ג ס"ו לענין יוה"כ וכ"ש לענין ת"כ ופשוט דה"ש לענין לסוך: (לט) לבוש וכן הסכים ח"ר וכתב הפמ"ג שכן מוהגין: (מ) ומה"ר לידד להקל כל שילא מעיר אף שאינו בדרך רחוק סמל מגעלו;